

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Afrika v zahraniční politice Číny a Indie

Kateřina Černá

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Afrika v zahraniční politice Číny a Indie

Kateřina Černá

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Tímto bych velmi ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, Doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, PhD., za věcné rady a připomínky a za čas, který mi věnovala. Velice si veškeré odborné pomoci vážím.

Kateřina Černá

OBSAH:

ÚVOD	1
1. AFRIKA V ZAHRANIČNÍ POLITICE ČÍNY.....	4
1.1 Vývoj čínsko-afrických vztahů	4
1.2 Africká zahraniční politika Číny	8
1.3 Nigérie a Čína	15
1.4 Angola a Čína.....	18
1.5 Jihoafrická republika a Čína	19
2. AFRIKA V ZAHRANIČNÍ POLITICE INDIE	22
2.1 Vývoj indicko-afrických vztahů.....	22
2.2 Africká zahraniční politika Indie	24
2.3 Nigérie a Indie.....	29
2.4 Angola a Indie.....	31
2.5 Jihoafrická republika a Indie.....	33
3. ANALÝZA A SROVNÁNÍ AFRICKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY ČÍNY A INDIE	36
4. SEZNAM POUŽITÉ LITERATAURY A PRAMENŮ.....	46
5. RESUMÉ	55

SEZNAM ZKRATEK:

OAJ	Organizace africké jednoty
ACBF	African Capacity Building Foundation
CII	Confederation of Indian Industry – Konfederace indického průmyslu
CNPC	China National Petroleum Corporation
COMESA	Common Market for Eastern and Southern Africa – Společný trh výhodní a jižní Afriky
CSCEC	China State Construction Engineering Corporation
ECOWAS	Economic Community of West African States – Hospodářské společenství západoafrických států
FOCAC	Forum on China-Africa Cooperation – Fórum pro čínsko-africkou spolupráci
IBSA	India-Brazil-South Africa Dialogue Forum
MPLA	Movimento Popular de Libertação de Angola – Lidové hnutí za osvobození Angoly
NEPAD	New Partnership for Africa's development – Nové partnerství pro africký rozvoj
NNCP	Nigerian National Petroleum Corporation
OMEL	ONGC Mittal Energy
ONGC	Oil and Natural Gas Corporation
SADC	Southern Africa Development Community – Jihoafrické rozvojové společenství
Sinopec	China Petroleum & Chemical Corporation
UNITA	União Nacional para a Independência Total de Angola – Národní unie za celkovou nezávislost Angoly
WTO	World Trade Organization – Světová obchodní organizace

ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je analýza africké zahraniční politiky Číny a Indie. ČLR a Indie patří mezi důležité aktéry v Africe přibližně dvě dekády, proto má význam zkoumat jejich přístup k africkému kontinentu. Zahraniční politiky Číny a Indie uplatňované vůči Africe bývají považovány za odlišné, na obě země je nahlíženo poněkud jinak. Jedním z cílů práce je zjistit, jestli se africká zahraniční politika Číny a Indie opravdu natolik liší nebo zda lze najít shodné rysy v určitých oblastech. Práce tedy využívá metody analýzy a komparace. Z důvodu lepšího porozumění je v práci použita případová studie, na níž je možné názorně ukázat fungování africké zahraniční politiky Číny a Indie.

Hned na začátku je nutné zmínit, že existuje několik definic zahraniční politiky, proto zde uvedu jen jednu definici: „ Zahraniční politika představuje politické rozhodování státu o tom, jak se chovat v mezinárodním prostředí“, na zahraniční politiku mají vliv vnější (př. geopolitické podmínky) a vnitřní vlivy (př. ideologie, ekonomický rozvoj) (Drulák – Druláková 2007: 9–10).

Přítomnost různých mocností na africkém kontinentu a zejména posílení jejich vlivu je v současné době poměrně reflektované téma. V této souvislosti se hovoří především o Číně, Indii či Brazílii. O Číně se mluví spíše v negativním slova smyslu. To, že je čínský přístup vnímán záporně, způsobila z velké části západní mediální kampaň, která prezentuje ČLR jako kolonizátora (Alden 2007: 5). Čína se v Africe angažuje poměrně dlouho na rozdíl od Indie, jejíž spolupráce s africkým kontinentem se začala stupňovat až ve 21. století. Čínský přístup k Africe se však od počátku 90. let změnil. V 50. a 60. letech byl čínský zájem založen spíše na ideologických principech, přičemž dnes Čína rozšiřuje svůj vliv zejména kvůli ekonomickým aspektům a tím se snaží posílit svůj mezinárodně-politický význam (Záhořík 2010: 7). V posledních letech lze zaznamenat nárůst indické angažovanosti v Africe. Avšak zahraniční politika Indie nevyvolává takové negativní reakce jako čínská, což lze přičíst indické demokracii. Afriku

a Indii rovněž spojují dlouhodobé historické vztahy, které trvají už od 19. století (Záhořík 2010: 84).

Bakalářská práce je rozdělena na tři části. V první části stručně popisují vývoj čínsko-afrických vztahů. Následně se zabírám africkou zahraniční politikou a dokumenty a principy, které byly přijaty v souvislosti s touto politikou. Je potřeba zmínit, že čínská jména jsou přepisována do českého jazyka. Druhá část je strukturou stejná jako první, zaměřuje se však na Indii. Popisují zde vývojovou linii indicko-afrických vztahů a poté se věnují africké zahraniční politice Indie. Součástí první i druhé části jsou tři případové studie týkající se Nigérie, Angoly a Jihoafrické republiky. Všechny tyto země jsou významnými partnery jak Indie, tak Číny, proto je vhodné na nich demonstrovat čínský a indický přístup. V případových studiích se konkrétně zajímám o historii vztahů a současné vazby mezi vybranou africkou zemí a Čínou nebo Indií. Kromě toho se zaměřuji na sféru obchodu a oblasti zájmu Indie a Číny v dané zemi.

Nejdůležitější poznatky, které vyplývají z první a druhé části, shrnu v závěru a následně se je pokusím analyzovat a na jejich základě porovnáím zahraniční politiku Číny a Indie, kterou uplatňují vůči Africe. V komparaci se soustředím na cíle afrických zahraničních politik obou zemí a na důvody přítomnosti ČLR a Indie na africkém kontinentu. Srovnání se dotýká i vývoje zahraničních politik vůči Africe. Předmětem komparace je způsob, jakým Indie a Čína svoje africké politiky provádějí, tj. různé formy poskytování financí, rozvojová pomoc atd. Dalším předmětem komparace je i obchodní politika a oblasti čínského a indického zájmu na africkém kontinentu, které souvisí s oběma zahraničními politikami. Též není opomenuto, jakým stylem se angažují firmy z ČLR a Indie v Africe. Vždy jsou vedle sebe postaveny obě země tak, aby si čtenář mohl udělat představu o afrických zahraničních politikách Číny a Indie. V třetí části jsou tedy zrekapitulovány klíčové poznatky vyplývající z předchozích částí a je vyvozen určitý závěr. Poslední část je spojena se závěrem, aby nedošlo k opakování poznatků.

Lze najít dostatečné množství knižních i elektronických zdrojů týkajících se tématu bakalářské práce. Téměř všechny zdroje jsou cizojazyčné, jelikož v českém prostředí se této oblasti věnuje jen pár autorů. V práci jsou mimo jiné využívány oficiální dokumenty a informace čínského i indického ministerstva zahraničí a také obchodu, ale i ministerstev dalších států, dále dokumenty různých odborných institutů či materiály a výstupy z konferencí mezinárodních organizací. Na doplnění odborných článků a literatury je čerpáno z afrických, čínských, indických a dalších médií. Je možné se setkat i s lehce podbarvenou literaturou a zprávami, které úplně neodpovídají realitě. Při hledání zdrojů jsem se setkala s větším množstvím literatury věnující se Číně v Africe, než je tomu v případě Indie. Příčinou může být delší a značnější přítomnost ČLR na africkém kontinentu.

1. AFRIKA V ZAHRANIČNÍ POLITICE ČÍNY

První kapitola této části práce odkryje vývoj čínsko-afrických vztahů, na což naváže kapitola o africké politice Číny. Čínský přístup se velmi často stává předmětem nejen kritiky, ale i obav, proto je ve třech případových studiích nastíněno, jak reálně funguje čínská zahraniční politika v Africe, jelikož principy a politika deklarovaná Čínou toho sama o sobě tolik neprozradí. V několika posledních letech se Čína etablovala jako silný hráč na africkém kontinentu, což dokazuje rozsah jejího zapojení v Africe (Tull 2006: 459–460).

1.1 Vývoj čínsko-afrických vztahů

Pro lepší pochopení čínské africké politiky je důležité mít povědomí o jejím vývoji. K tomu by měla sloužit tato kapitola, která pojednává o historickém pozadí a o formování čínské africké politiky do přelomu 90. let, kdy začíná nová fáze čínské zahraniční politiky vůči Africe. Čínská angažovanost probíhá v epizodách. V 60. a 70. letech lze pozorovat poměrně intenzivní činnost Číny, zatímco v dekadě 80. let Čína Afriku opomíjela (Alden 2007: 9).

Čínské africké vztahy, zejména s pobřežními státy východní a jižní Afriky, je možné vyzorovat už v 15. století za vlády dynastie Ming, kdy admirál Čeng Che podnikal námořní plavby. Území ale nezabíral, šlo čistě jen o obchod (Alden 2007: 18). Vzhledem k přijetí politiky zavřených dveří¹ byl sino-africký kontakt minimální. Pouze v roce 1897 byl v Johannesburgu otevřen čínský generální konzulát, který měl za úkol dohlížet na čínské občany emigrující do Jižní Afriky. Jinak ale byl vztah mezi Čínou a africkými státy bezvýznamný (Taylor 2006: 16). Ani poté, co se moci ujal Kuomintang, se nic nezměnilo, tento přístup doznal změn až s příchodem Mao Ce-tunga, který se

¹ Na základě nevyrovnaných obchodních vztahů a chování západních mocností se Čína ve 40. letech 19. století rozhodla soustředit pouze na domácí záležitosti a ustanovila tzv. politiku zavřených dveří. Politika otevřených dveří byla implementována v 70. letech 20. století. Xiuli Xu. Why Are „They“ So Interested In „Us“? Distance, myths and imagination between China and West. IDS. 14. 10. 2013. Dostupné zde: <http://www.globalisationanddevelopment.com/2013/10/why-are-they-so-interested-in-us.html> (11. 2. 2014).

snažil o uznání teorie maoismu. Ale počet vnitřních a vnějších problémů zabraňoval aktivnější politice vůči Africe, navíc zahraniční politika Číny byla ovlivňována spojenectvím se SSSR (Taylor 2006: 16–18).

Roku 1955 se konala konference v Bandungu. Významnou roli na této konferenci sehrál čínský prezident Čou En-laj, který vlastně započal éru rostoucího zájmu Číny o Afriku, jenž se projevil zformováním čínské politiky vůči Africe. Tenkrát Čína podporovala hlavně osvobozenecká a revoluční hnutí, čímž dávala najevo svůj odpor vůči imperialismu a kolonialismu. Tehdejší přístup Číny k Africe byl založen na dvou principech – chtěla být uznána jako oficiální reprezentant Číny a toužila získat vliv v Africe na úkor Západu a SSSR (Záhořík 2007: 11–13). Kořeny africké politiky tedy lze najít v 50. letech, kdy byla Afrika čínskými představiteli brána jako oblast ideologické soutěže mezi SSSR a USA (Alden 2007: 16). Po bandungské konferenci se Čína začala o Afriku zajímat o něco více, zejména o sever kontinentu, zvláště o Alžírsko a Egypt (Taylor 2006: 21). Prvním africkým státem, se kterým v roce 1956 ČLR navázala diplomatické vztahy, byl právě Egypt (Anshan 2007: 70). V tomto období se zintenzivnil kontakt mezi africkými zeměmi a Čínou, což dokazuje nárůst počtu návštěv čínských delegací v Africe. Jako první africký představitel navštívil Sékou Touré ČLR v roce 1960, poté se počet návštěv stále stupňoval, přičemž jejich cílem bylo ukázat respekt a podporu čínskému vedení (Taylor 2006: 21–24).

Čína začala Africe pomáhat téměř ve stejném období jako Západ, konkrétně v roce 1955, kdy čínská vláda stanovila pět konkrétních zásad ohledně vztahů s Afrikou:²

- vzájemné respektování suverenity a územní integrity

² V duchu dobrých sousedských vztahů se Čína s Indií dohodla v roce 1954 na pěti zásadách mírového soužití, které byly následně deklarovány na bandungské konferenci. Principy se staly čínskou základní normou ohledně chování ke spřáteleným státům. Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: <http://meahindi.nic.in/hindixpsite/celdemo/panchsheel.pdf> (12. 2. 2014); Ministry of Foreign Affairs of the PRC. Dostupné zde: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/ziliao/3602/3604/t18053.htm>, (12. 2. 2014).

- vzájemné neútočení
- nevměšování se do vnitřních záležitostí
- rovnost a vzájemný prospěch
- a mírová koexistence (Haifang 2010: 55).

Principy se staly základem čínské zahraniční politiky a pomoci africkým zemím. V roce 1964 byly ještě rozšířeny o Osm zásad hospodářské a odborné pomoci, čímž se Čína pokoušela odklonit země od Tchaj-wanu. Tuto snahu však přerušila Kulturní revoluce v roce 1966 (Haifang 2010: 55).

Už Mao Ce-tung zformoval tzv. „politiku třetího světa“. Čína podporovala ideologicky a vojensky revoluční režimy, ovšem přístup byl omezen zmíněnou revolucí (Alden 2007: 10). Od roku 1949 až do počátku ekonomické modernizace byla africká politika ovlivněna ideologií, ČLR bojovala proti kolonialismu a imperialismu. Ale poté, co skončila Kulturní revoluce, se čínský přístup přesunul od ideologie k pragmatismu, stal se též více diverzifikovaný (Anshan 2007: 70–72).

Jak již bylo zmíněno, důležitým aspektem čínské angažovanosti v Africe je boj proti diplomatickému uznání Tchaj-wanu, jenž je přítomen v čínské zahraniční politice od vyhlášení ČLR. V tomto směru ale Čína nebyla zcela úspěšná, neboť Tchaj-wan si udržoval podporu některých afrických států poměrně dlouho (př. JAR) (Alden 2007: 21).³ Posledním africkým státem, který v roce 2008 uznal ČLR, je Malawi (Michálek 2011: 74).

Prvotním čínským cílem bylo prostřednicím rozvojové spolupráce poskytovat diplomatickou a technickou podporu zemím Jihu, které bojují proti imperialismu (Haifang 2010: 53). Počátkem 70. let se ústředními aspekty čínské politiky stala podpora národně-osvobozeneckých hnutí, větší pomoc africkým státům a také diplomatická podpora zemím třetího světa v OSN, což se projevilo

³ Dnes má Tchaj-wan navázané diplomatické vztahy s 22 státy, přičemž z Afriky se jedná o následující země – Burkinu Faso, Sv. Tomáš a Princův ostrov a Svazijsko. Ministry of Foreign Affairs. ROC. Dostupné zde: <http://www.mofa.gov.tw/EnOfficial/Regions/AlliesIndex/?opno=f8505044-f8dd-4fc9-b5b5-0da9d549c979> (11. 2. 2014).

počtem afrických zemí uznávajících Čínu, který vzrostl na 37. Mezi tím dále probíhaly návštěvy afrických představitelů v Číně (Haifang 2010: 55). V roce 1978 měla Čína navázané vztahy už se 43 africkými zeměmi (Anshan 2007: 72). Africká podpora byla pro Čínu mimo jiné velice zásadní při vyloučení Tchajwanu z Rady bezpečnosti OSN (RB OSN) v roce 1971 (Alden 2007: 32). Postupně se zvyšoval počet zemí uznávajících ČLR, tudíž byl naplňován cíl čínské zahraniční politiky. Po smrti Mao Ce-tunga došlo k ekonomické modernizaci a Čína tak vstoupila do světové politiky (Haifang 2010: 56).

V roce 1949–1978 se čínská politika vůči Africe projevovala podporou hnutí za nezávislost a poskytováním vojenské a politické výpomoci. Avšak po změně čínského přístupu se rozšířily oblasti spolupráce a od 80. let navíc začaly na zahraniční politiku stále více působit ekonomické aspekty, ideologické faktory ustoupily stranou (vyjma např. politiky nevměšování se) (Haifang 2010: 54, 73). Během 80. let Čína také začala přispívat na rozvojovou pomoc prostřednictvím mezinárodních organizací a v roce 1982 shromáždění komunistické strany Číny oznámilo posun od podpory válek a revolucí směrem k rozvoji a míru. Shromáždění rozhodlo o dvou klíčových prvcích, které ovlivnily čínskou politiku; za první by měla Čína upřednostňovat svůj hospodářský rozvoj a za druhé by její zahraniční politika měla být nezávislá a umírněná (Haifang 2010: 57, 72). V tomto ohledu jde však ze strany Číny pouze o ideologickou rétoriku. V 80. letech Teng Siano-pching začal Čínu směřovat na cestu kapitalismu, čímž odstartoval ekonomický růst Číny (Alden 2007: 10).

Dekáda 80. let vyvrcholila incidentem na náměstí Nebeského klidu v roce 1989 (Alden 2007: 11). Čína se po této události ocitla v izolaci a zároveň se stala terčem kritiky ze strany západních zemí. Potřebovala tudíž navázat vztahy se státy, které ji neodsuzovaly. Z tohoto hlediska bylo pro Čínu výhodné zacílit svůj zájem na africké země. Dalším důvodem, proč se Čína zaměřila více na Afriku, byl nedostatek zdrojů zapříčiněný hospodářským rozvojem a potřeba najít bezpečné zdroje (nejen) ropy kvůli rychlému tempu hospodářství, a tak vzhledem

k nestabilitě na Blízkém východě, se čínský zrak obrátil na Afriku.⁴ Právě energetické zdroje se staly nejdůležitějším bodem čínského zájmu o africký kontinent (Alden 2007: 11–13).

Vývoj africké zahraniční politiky Číny je možné rozdělit na tři etapy. První vývojové období nastává v éře dekolonizace, kdy africké státy začaly získávat nezávislost. Ačkoli Čína sponzorovala mnoho afrických projektů (železnice mezi Tanzanií a Zambií), nedisponovala zase tolika prostředky (Michálek 2011: 70–71). Podporovala dekolonizaci a boj národně-osvobozeneckých hnutí. Zároveň exportovala politiku maoismu. Tuto etapu čínské zahraniční politiky utřala Kulturní revoluce, jež s sebou přinesla reformy, které zapříčinily vznik čínského modelu řízeného kapitalismu. Čína byla ekonomicky závislá na Západě a snažila se o jeho uznání, přesto podporovala protizápadní režimy (př. JAR, Zimbabwe). Čína se stylizovala do role zprostředkovatele dialogu mezi Severem a Jihem (Michálek 2011: 70–71). Tento vývoj prodělal změny po potlačení protestů na náměstí Nebeského míru. Důležitým aspektem čínské politiky se stal princip nezasahování do vnitřních záležitostí. Lze říci, že se postupně měnily či přidávaly cíle čínské africké politiky. Hlavními cíli byla izolace Tchaj-wanu, role lídra rozvojového světa a dosažení ekonomického růstu (Michálek 2011: 71–73).

1.2 Africká zahraniční politika Číny

Čína bývá spojována s termínem „nová rvačka o Afriku“ (*new scramble for Africa*) (Guerrero – Manji 2008: 1). Pozornost světa si čínská expanze v Africe získala až kolem roku 2000, kdy se naplno projevil čínský hospodářský růst. Tehdy na povrch začaly vyplouvat informace o čínské přítomnosti (například o těžebních programech v Súdánu) (Michálek 2011: 69). Čínské angažování v Africe vyvolává obavy. Konkrétně třeba dodávky zbraní, které dokonce mohou přispívat k udržení některých autoritativních režimů (Michálek

⁴ Navíc se v roce 1993 Čína změnila z vývozce na dovozce ropy (Alden 2007: 11–13).

2011: 83). Čína dováží z Afriky hlavně ropu⁵, železnou rudu, bavlnu, diamanty a dřevo. Další významnou složku obchodních vztahů s některými africkými zeměmi tvoří i dovoz z Číny, jedná se především o textilní zboží (Guerrero – Manji 2008: 2). Nevoli vyvolává i dopad čínského zboží na africké ekonomiky, avšak Čína využila otevření afrických trhů, které pramení z neoliberální ekonomické politiky mezinárodních finančních institucí, kterou africké státy prakticky musely přijmout. Navíc je čínský dovoz relativně malý v porovnání s dovozem z průmyslových zemí, tudíž za pokles výroby a růst nezaměstnanosti afrických zemí nezodpovídá jen Čína (Guerrero – Manji 2008: 3).

Chris Alden uvádí tři pohledy, jak může být Čína chápána – jako rozvojový partner, hospodářský konkurent a kolonizátor. V případě interpretace rozvojového partnera je na čínské působení nahlíženo z hlediska dlouhodobé strategie, která se odvíjí od čínských ekonomických potřeb. Čína se zavázala předat své zkušenosti s rozvojem a vybudovat partnerství pro spolupráci v rozvojovém světě (Alden 2007: 5–6). Jako hospodářský konkurent Čína nedbá na africké potřeby. V rámci tohoto přístupu se Čína snaží v krátkodobém měřítku „urvat“ co nejvíce pro sebe. Interpretace ČLR jako kolonizátora chápe nové čínské působení v Africe v rámci dlouhodobé strategie, kdy utužováním partnerství Čína usiluje o odklon afrických elit od Západu. Prakticky jde o jakousi politickou kontrolu afrických zemí (Alden 2007: 5–6).

Čína usiluje o vytvoření bloku států, který by jí vyjadřoval podporu na mezinárodní scéně, konkrétně v OSN (př. olympijské hry) (Alden 2007: 22). O diplomatickou podporu vyjádřenou africkými zeměmi na světové scéně usiluje prostřednictvím ekonomické spolupráce (Záhořík 2007: 35).

Čínský premiér Ťiang Ce-min v roce 1996 představil ve svém projevu v sídle AU (dříve OAJ) pět zásad pro budování trvalých, stabilních a komplexních čínsko-afrických vztahů pro 21. století, principy se staly základem pro čínsko-africkou spolupráci:

⁵ Kvůli otázce ropy ČLR často sklízí kritiku za podporu represivních režimů.

- upřímné přátelství
- rovnost a vzájemný respekt
- společný rozvoj a vzájemný prospěch
- konzultace a spolupráce v mezinárodních záležitostech
- vybudování lepšího světa (Anshan a kol. 2012: 13–14).

Fórum pro čínsko-africkou spolupráci (FOCAC) je chápáno jako vyvrcholení čínské diplomacie v Africe. Ohledně vzniku fóra existují rozpory. Někteří tvrdí, že po něm volali afričtí představitelé, jiní že reagoval na Národní summit⁶ v Africe, za kterým stály USA (Alden 2007: 30). Není tudíž zcela jasné, kdo inicioval založení fóra. FOCAC slouží jako platforma, která ukazuje výhody spolupráce a partnerství s Čínou. Například na summitu v Addis Abebě byly odpuštěny dluhy 31 africkým zemím, což dohromady činilo částku 1,27 miliard dolarů, Čína také snížila cla na některé druhy zboží dovážené z 28 afrických států (Alden 2007: 31). FOCAC je tedy multilaterální platforma založená kvůli spolupráci mezi Čínou a africkými státy, které mají navázané diplomatické vztahy s Čínou. Fórum se zabývá různými sférami jako politikou, obchodem, ekonomikou či kulturou (Anshan a kol. 2012: 9).

První ministerská konference se odehrála roku 2000 v Pekingu a účastnilo se jí 44 afrických zemí. Úkolem konference bylo přijít na to, jakým směrem by se mělo odvíjet nové, dlouhodobé a stabilní partnerství mezi Čínou a Afrikou za předpokladu rovnosti a vzájemného prospěchu. Další ministerská konference se konala v Addis Abebě v roce 2003. Třetí konference se uskutečnila zároveň i se summitem roku 2006 v Pekingu. Následující konference se konala roku 2009 v Šarmu al Šejku. Zatím poslední konference byla realizována v roce 2012 opět v Pekingu. Vyjma první konference byly vždy přijaty akční plány a prohlášení z konference. Výstupem z ministerské konference z roku 2012 je přijetí prohlášení o vývoji nového typu strategického partnerství s důrazem na mír, stabilitu a rozvoj. Akční plán obsahuje značnější spolupráci například v oblasti

⁶ Summit se konal roku 1999 za prezidenta Clintona.

africké integrace. Celkem se zatím konalo pět ministerských konferencí, které se konají střídavě v Číně nebo v Africe.⁷

Ministerstvo financí, zahraničních věcí a obchodu je zodpovědné za politiku související s FOCAC. Ministerstvo zahraničních věcí dbá o diplomatickou politiku v afrických záležitostech, i o celkovou politiku FOCAC. Čínská velvyslanectví a konzuláty hrají významnou roli, jelikož poskytují zpětnou vazbu a udržují kontakt s africkými ministerstvy. Ministerstvo obchodu zodpovídá samozřejmě za obchod, investice a pomoc v rámci FOCAC. Ministerstvo financí hraje rozhodující úlohu při poskytování finanční podpory ve sféře spolupráce FOCAC (Anshan a kol. 2012: 20).

Roku 2006 vydala čínská vláda dokument „*Africa Policy Paper*“⁸, ve kterém představila návrhy na spolupráci s Afrikou v několika sférách. V tomto dokumentu Čína oznámila svůj závazek ohledně nového strategického partnerství v dlouhodobém měřítku a to na základě pěti principů (Cheru – Obi 2010: 5). Milník ve vývoji čínsko-afrických vztahů tedy ztělesňuje vytvoření africké politiky Číny v roce 2006. V dubnu stejného roku prezident Chu Ťin-tchao prezentoval pět návrhů principů na zlepšení čínsko-africké spolupráce během návštěv Maroka, Keni a Nigérie, principy se týkají:

- posílení vzájemné důvěry
- rozšiřování vzájemně výhodné ekonomické činnosti
- kulturní výměny
- posílení spolupráce v oblasti bezpečnosti
- a mezinárodní koordinace (Weizhong 2008: 67–68).

⁷ FOCAC. Dostupné zde: <http://www.focac.org/eng/> (3. 3. 2014).

⁸ Dokument *Africa Policy Paper* je rozdělen na šest částí, které pojednávají o pozici Afriky a její roli, čínských vztazích s Afrikou, čínské africké politice, posílení spolupráce mezi Čínou a Afrikou, FOCAC a o čínských vztazích s africkými regionálními organizacemi. Chinese Government. Dostupné zde: http://www.gov.cn/misc/2006-01/12/content_156509.htm (27. 1. 2014).

V červnu roku 2006 čínský premiér Wen Ťin-pao podnikl několik formálních návštěv afrických zemí⁹, při nichž podepsal dokument o prohlubování strategických vztahů a spolupráce s Egyptem a JAR, a také společné prohlášení s dalšími pěti státy (Weizhong 2008: 68). Následujícího roku se čínsko-africké vztahy stále více prohlubovaly. Prezident Chu podnikl další státní návštěvy do osmi afrických zemí¹⁰, které měly za cíl upevnění vztahů, konkretizování výsledků summitu v Pekingu, rozšíření praktické spolupráce a propagování sdíleného rozvoje (Weizhong 2008: 69). Roku 2007 byl založen Čínsko-africký rozvojový fond (*China-Africa Development Fund*), což symbolizuje prohlubování hospodářských a obchodních vztahů (Weizhong 2008: 70).

Lze rozlišit tři hlavní strategie čínské africké politiky. Za prvé se jedná o strategii multilateralismu, kdy se Čína snaží izolovat Tchaj-wan a získat pozici lídra rozvojového světa, což je stvrzeno v doktríně¹¹, která obsahuje zahraniční politiku nesoucí se v duchu spolupráce a multilateralismu. Dále Čína prosazuje vizi, že jí jde hlavně a především o obchod (Michálek 2011: 77–78). Tudíž nemá problém s akceptováním diktatur, korupce apod. Tato strategie se nazývá Pekingský konsenzus. Poslední strategie – „business as usual“ – poukazuje na podporu čínských státních firem v Africe, kterou čínská vláda provádí prostřednictvím rozvojové pomoci. Čína ekonomicky pomůže africkým zemím (např. oddlužením) a za to získá výhodné podmínky pro čínské státní podniky (Michálek 2011: 77–78). Pekingský konsenzus je novější přístup Číny k rozvoji, jenž je pragmatický i ideologický zároveň, a který nahrazuje Washingtonský konsenzus, kdy se jedná nejen o ekonomické, ale i sociální změny (Ramo 2004: 4–5). Čínská strategie se zakládá na osmi cílech, které ústí v konkrétní politiky:

- zajištění dodávek surovin
- vytvoření trhu pro čínské výrobky a služby
- získání pozemků pro zemědělské účely

⁹ Egypt, Jižní Afrika, Ghana, Kongo-Brazzaville, Angola, Tanzanie, Uganda.

¹⁰ Kamerun, Libérie, Súdán, Zambie, Namibie, Jižní Afrika, Mosambik, Seychely.

¹¹ Doktrínu vyhlásil prezident Chu Ťin-tchao v roce 2003 (Michálek 2010: 77–78).

- migrace čínských obyvatel do Afriky
- získání diplomatické podpory afrických států
- alternativa západního modelu rozvoje
- alternativa rozvojové spolupráce Západu
- Čína jako supervelmoc (van Dijk 2009: 11–12).

Základem rychlého vstupu Číny na africké trhy bylo propagování zahraniční politiky „žádné politické vazby“. Pro africké představitele je též lákavá vidina získání zvýhodněných úvěrů a pomoci pekinské vlády (Alden 2007: 9). Prostřednictvím zahraniční pomoci Čína upevňuje vztahy s africkými vládami, aby získala přístup ke zdrojům a nové diplomatické spojení, avšak charakter zahraniční pomoci je neprůhledný, jelikož Čína nezveřejňuje podrobnosti. Zpravidla se jedná o bilaterální podporu, menší procento pomoci plyne přes WTO nebo orgány OSN (Alden 2007: 22–23). Nelze najít dokumenty, které obsahují konkrétní informace o čínské finanční pomoci. ČLR tyto zprávy bedlivě střeží. Sice existují pokusy o získání přesnějších čísel, ale pořád jsou to jen odhady. Hlavní roli v poskytování zahraniční pomoci hraje čínské Ministerstvo obchodu, Ministerstvo zahraničních věcí a státní banky (Alden 2007: 23).

Ačkoli je zahraniční politika složená do FOCAC, odehrává se na bilaterální úrovni, což umožňuje budování vazeb s jednotlivými africkými vůdci zároveň za podpory pan-afrikanismu (Alden 2007: 27). Jak již bylo řečeno, pro africké země je ČLR důležitá zejména kvůli pomoci, zvýhodněným půjčkám ale i levným výrobkům. Z hlediska dalšího vývoje země je potřebná určitá míra infrastruktury, která je podmínkou pro úspěšný ekonomický rozvoj (van Dijk 2009: 15). Čína měla a má velký podíl na budování infrastruktury v Africe (Anshan a kol. 2012: 13). Pomoc proudí ve formě grantů, bezúročných či zvýhodněných úvěrů nebo oddlužení, nejvíce grantů čerpá například Angola či Gabon, obecně země produkující ropu (van Dijk 2009: 15). Dalším lákadlem pro africké elity jsou přímé zahraniční investice (dále FDI), které jsou pokládány za stabilní zdroj financování ze zahraničí, neboť jsou dlouhodobé, což s sebou

většinou přináší technologie a přístup na mezinárodní trhy; Čína tedy používá několik strategií při jednání s africkými zeměmi, a přitom klade důraz na instituce (př. AU) (van Dijk 2009: 18–21). ČLR poskytuje rozvojovou pomoc a investice do afrických zemí bez podmínek na rozdíl od Evropy či USA, což s nelibostí sleduje Západ, který kritizuje čínský přístup k Africe a varuje před Čínou, ale je to spíše diplomatický tah a práce medií (Záhořík 2007: 47).

Vojenská spolupráce a prodej zbraní jsou význačným prvkem vztahů s některými africkými státy. Ač Čína dodává do Afriky poměrně malé procento zbraní, ukázalo se, že tyto dodávky jsou důležité v některých krvavých konfliktech (př. Súdán) (Alden 2007: 25). Na druhou stranu je Čína hlavní podílňík Africké rozvojové banky, proto se zabývá i otázkou bezpečnosti s ohledem na svoje dlouhodobé ekonomické zájmy (Záhořík 2010: 79). ČLR vlastně podporuje některé konflikty, ale tam, kde je potřeba, hájí své zájmy, kupříkladu zapojením do mírových misí.

Kooperace mezi Čínou a Afrikou funguje na několika úrovních. Čínská vláda v polovině 90. let vyzvala čínské podniky k investicím v Africe a ke kooperaci s africkými firmami, tak aby došlo k rozšíření sfér spolupráce (Anshan a kol. 2012: 15).¹² Dvě z hlavních čínských stavebních firem jsou vlastněné státem a pocházejí ze dvou čínských provincií, které mají dokonce navázané vztahy s africkými provinciemi (Alden 2007: 29). Spolupráce tedy probíhá i na provinční úrovni. Sub-státní spolupráce ukazuje na decentralizaci rozhodování o zahraničně-ekonomické oblasti. Provinční vlády dokonce obdržely privilegia, aby jim byly usnadněny zahraniční investice, na provinční úrovni byly navíc ustanoveny úřady zahraničních věcí (*Foreign Affairs Offices*) a komise zahraničního obchodu (*Foreign Economic and Trade Commissions*) (Alden 2007: 29–30).¹³ Úřady zahraničních věcí mají ustanoveny všechny provincie, autonomní regiony a velká města (př. Šanghaj). Úřadům jsou přiděleny určité

¹² Podobně jako Čína nezveřejňuje údaje o zahraniční pomoci, čínské podniky také zrovna neoplývají transparentností.

¹³ Seznam úřadů zahraničních věcí je dostupný zde: <http://ipc.fmprc.gov.cn/eng/wgjzzhznx/yydlj/t541155.htm> (12. 2. 2014). Seznam komisí zahraničního obchodu je dostupný zde: <http://english.mofcom.gov.cn/localcommission.shtml> (12. 2. 2014).

pravomoci, ale zároveň jsou podřízené centrální vládě. Podobně je to i s komisemi zahraničního obchodu, které spadají pod čínské ministerstvo obchodu.¹⁴ Mimo jiné Čína navazuje vztahy i s politickými stranami v Africe¹⁵ (Anshan 2007: 72).

Čína chce získat volný přístup k surovinám, africké státy zase touží po investicích a partnerech, z čehož vyplývá, že obě strany jsou si navzájem prospěšné (Záhořík 2010: 78). Západ si klade různé výhrady pro poskytovanou pomoc, což je pro některé africké země problematické. Čína je ochotna tolerovat nedemokratické vlády, což je samozřejmě výhodné pro některé africké představitele. Africkým zemím totiž vyhovuje, že Čína pomoc a investice nespojuje například s demokratizačními podmínkami. Navíc pro Čínu hraje fakt, že je vnímaná jako země, která se z okraje posunula do středu světové ekonomiky (Záhořík 2010: 78).

Čína vytvořila komplexní přístup k Africe v podobě diplomacie, investic, rozvojové pomoci, omezeného peacekeepingu a vojenské spolupráce, na což africké státy reagují pozitivně (Alden 2007: 35). Badatelé se svými názory na africkou zahraniční politiku liší (Michálek 2011: 87), několik autorů poukazuje na to, zda čínské angažmá není pouze nová forma kolonialismu (Záhořík 2007: 79).

1.3 Nigérie a Čína

ČLR a Nigérie navázaly diplomatické vztahy v roce 1971.¹⁶ Přátelské vazby mezi oběma zeměmi dokazují četné oficiální návštěvy čínských představitelů v Nigérii.¹⁷ Avšak od 70. let až téměř do přelomu tisíciletí se neudálo po ekonomické stránce nic zásadního. Zatímco z Číny se stávala výrazná ekonomická síla, Nigérie zažívala vojenské převraty. Až generál Sani Abacha

¹⁴ China.Org. Dostupné zde: <http://www.china.org.cn/english/features/Brief/192893.htm> (13. 2. 2014).

¹⁵ V roce 2002 například s více jak 60 stranami ve 40 subsaharských zemích.

¹⁶ FOCAC. Dostupné zde: <http://www.focac.org/eng/lttda/ltjj/ms2009/t617162.htm> (25. 2. 2014).

¹⁷ China Daily. Sino-Nigerian Relations. 17. 4. 2006. Dostupné zde: http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-04/17/content_569613.htm (25. 2. 2014).

inicioval výraznější kontakt s Čínou, což vplynulo v založení Nigerijsko-čínské obchodní komory (*The Nigerian-Chinese Chamber of Commerce*) v roce 1994 (Egbula – Zheng 2011: 4). Pevnější vztahy začal rozvíjet Olusegun Obasanjo. Během let 2003–2007 čínský prezident Chu Ťin-pao a premiér Wen Ťin-pao podnikli cestu do Nigérie a Obasanjo na oplátku navštívil dvakrát Peking. V roce 2006 bylo založeno Nigerijsko-čínské mezivládní investiční fórum (*The intergovernmental Nigeria-China Investment Forum*). Ve stejném roce obě země podepsaly memorandum porozumění o strategickém partnerství (*Memorandum of Understanding on a Strategic Partnership*) (Egbula – Zheng 2011: 4).

Pro Čínu je Nigérie atraktivní z hlediska obrovských zásob surovin (ropa apod.) a velkého domácího trhu díky počtu obyvatel¹⁸ (Egbula – Zheng 2011: 3). Nigérie je po JAR největším příjemcem FDI z Číny¹⁹, které zpravidla proudí do ropného průmyslu, výroby a do oblasti telekomunikací. FDI soukromých čínských investorů se týkají především zemědělství, telekomunikací a výroby, kdežto čínské státní FDI se soustředí na přírodní zdroje a infrastrukturu (Egbula – Zheng 2011: 9). Čínské investice posilují zemědělský sektor, což přispívá k vytváření pracovních míst. Dále za účelem lepší potravinové bezpečnosti v roce 2011 Čína a Nigérie podepsaly dohodu o zvýšení zemědělské spolupráce (Egbula – Zheng 2011: 12–16).

V Nigérii působí čínské státní i soukromé firmy. Jejich činnost má několik úskalí. Nigerijci nesouhlasí s pracovními postupy čínských firem a kvalitou dovezených výrobků a jsou nespokojeni s dopadem dovozu na místní výrobce (Egbula – Zheng 2011: 3). Na druhou stranu jsou čínské firmy oblíbené díky stavbě silnic či nemocnic za relativně nízké náklady oproti západním zemím. Čínské firmy vstupují na trh mnoha způsoby. Například tím, že skupují stávající podniky²⁰ (Egbula – Zheng 2011: 8–9). Největšími čínskými firmami, které se angažují v Nigérii, jsou Sinopec, CNPC nebo CSCEC. Čínské firmy jsou

¹⁸ Počet obyvatel v Nigérii dosahuje téměř 150 miliónů lidí. CIA Factbook. Dostupné zde: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html> (25. 2. 2014).

¹⁹ Ministry of Commerce. PRC. Dostupné zde: <http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/foreigninvestment/201109/20110907742320.shtml> (25. 2. 2014).

²⁰ Př. čínská Sinopec koupil kanadskou ropnou firmu Addax Petroleum.

zvýhodněny tím, že získávají celkem snadno úvěry, navíc jsou čínské korporace financovány čínskými státními bankami. V Nigérii a v dalších afrických zemích se pozemky málokdy prodávají přímo, proto čínské firmy získávají půdu i jiným způsobem. Nejčastěji prostřednictvím různých projektů týkajících se povětšinou infrastruktury (Egbula–Zheng 2011: 9–12).

V roce 2007 se nigerijským prezidentem stal Umaru Yar'Adua, který vyjádřil znepokojení nad špatnou transparentností a zrušil či pozastavil několik smluv podepsaných během funkčního období Obasanja. Prezident však v roce 2010 zemřel a ve funkci ho nahradil Jonathan Goodluck, který deklaroval svůj nový plán pro partnerství s ČLR (Egbula – Zheng 2011: 5). Po spolupráci s Čínou touží i finanční sektor, konkrétněji nigerijské banky.²¹

Roku 2001 Čína a Nigérie podepsaly dohodu ohledně obchodu a investic. Od té doby vzájemný obchod neustále roste, v roce 2010 se hodnota obchodu vyšplhala na 17,7 miliard dolarů, což je desetkrát více než při podpisu dohody. Zatímco se nigerijský vývoz do ČLR zvyšuje, čínský vývoz do Nigérie zaostává. Roku 2010 se Nigérie stala čtvrtým největším obchodním partnerem Číny v Africe²². Nejobjemnější složku nigerijského vývozu do ČLR tvoří ropa a zemní plyn (Egbula – Zheng 2011: 6).

Překážkou bezproblémových vztahů je politická nepředvídatelnost v Nigérii, která představuje riziko pro čínské investory (Egbula – Zheng 2011: 19). Podepsané smlouvy totiž mohou být například pozastaveny, proto investoři z ČLR raději volí veřejný sektor, který je přece jen o trochu jistější než soukromý (Mthembu-Salter 2009: 3). I přesto, že existují různé problémy vyvolané čínskou přítomností v Nigérii, velká část Nigerijců však nahlíží na Čínu pozitivně (Egbula – Zheng 2011: 19).

²¹ Emele Onu. Nigeria: Banks Seek More Ties With China Over Yuan. All Africa. 26. 1. 2011. Dostupné zde: <http://allafrica.com/stories/201101271028.html> (25. 2. 2014).

²² Podle nigerijského Ministerstva zahraničních věcí se v roce 2012 stala Nigérie dokonce druhým největším africkým obchodním partnerem Číny. Ministry of Foreign Affairs of Nigeria. Dostupné zde: <http://www.foreignaffairs.gov.ng/index.php/region/asia-pacific> (25. 2. 2014).

1.4 Angola a Čína

Angola a Čína navázaly diplomatické vztahy v roce 1983. ČLR byla zapojena do vleklé občanské války v Angole, když čínská vláda podporovala místní osvobozenecká hnutí²³ (Corkin 2011a: 169). Vztahy mezi Čínou a Angolou byly několik let ovlivněné studenou válkou. Zpočátku dokonce Čína odmítala uznat nezávislost Angoly. První obchodní dohoda mezi oběma státy byla podepsána v roce 1984, kdy zároveň vznikla Společná hospodářská a obchodní komise (*Joint Economic and Trade Commission*). Čínsko-angolské vztahy se zlepšily v 90. letech, kdy se Angola stala jedním z největších obchodních partnerů Číny v Africe (Vines – Campos 2010: 195).

Až po skončení angolského konfliktu (2002) se vztahy mezi Čínou a Angolou posunuly směrem k ekonomické spolupráci s cílem obnovy a rozvoje Angoly. Čínskou pozornost také upoutal angolský ropný sektor (Corkin 2011: 1). Přelom století přinesl novou etapu bilaterální spolupráce a v roce 2004 se ČLR stala klíčovým hráčem v Angole (Corkin 2011a: 169–170). Ekonomické spolupráci napomohla čínská Exim Banka²⁴, která poskytla angolské vládě několik úvěrů za velmi výhodných podmínek (Corkin 2011: 2). Angola se nachází na předních místech žebříčku největších příjemců FDI z Číny.²⁵ Po skončení občanské války se Čína podílela na projektech v oblasti energetiky, telekomunikací, rybolovu, vodních zdrojů atd. (Vines – Campos 2010: 193).

Po ukončení angolského konfliktu se spolupráce přesunula od obranné a bezpečnostní sféry více k ekonomické kooperaci. Vztahy obou zemí byly upevněny zvýhodněným úvěrem ve výši 2 miliard dolarů od Exim Banky na obnovu zničené infrastruktury (Vines – Campos 2010: 195). Veřejné zakázky týkající se stavebních a strojírenských smluv jsou přidělovány z velké části

²³ ČLR nejprve podporovala Lidové hnutí za osvobození Angoly (MPLA). Po roztržce se SSSR obrátila pozornost na Národní unii za celkovou nezávislost Angoly (UNITA) (Záhořík 2010: 120–121).

²⁴ Čínská Export-Import Bank byla založena 1994. Banka poskytuje zvýhodněné půjčky na rozvoj infrastruktury ve většině afrických zemí.

²⁵ Ministry of Commerce, PRC. Dostupné zde: <http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/foreigninvestment/201109/20110907742320.shtml> (25. 2. 2014).

čínským podnikům (Corkin 2011: 2), neboť firmy z Číny odvádějí práci rychle a levněji než společnosti z ostatních zemí (Vines – Campos 2010: 204).

Za účelem posílení partnerství také vzrostl počet státních návštěv mezi oběma zeměmi. Objem investic přiměl angolskou vládu otevřít konzulát v Hongkongu, tudíž se v Číně nachází dva angolské zastupitelské úřady (ještě velvyslanectví v Pekingu) (Vines – Campos 2010: 195).

Do angolského ropného sektoru Čína vstoupila v roce 2004, kdy čínská Sinopec zakoupila polovinu akcií ropných polí v tzv. bloku 18, což zafinancovala Exim Banka. Ve stejném roce Sinopec získala další ropná naleziště. Zajímavé je, že téměř ve shodné době byl angolské vládě přislíben výše zmíněný dvoumiliardový úvěr od Exim Banky (Corkin 2011: 2). Angola zpočátku nebyla čínskými investicemi do ropného průmyslu nadšená tak, jak se předpokládalo. Za čímž se může skrývat čistě praktický důvod, jelikož čínské firmy nedisponují natolik vyvinutou technologií na hlubinné vrty jako západní ropné společnosti (Corkin 2011: 3). Roku 2006 se ropné společnosti Sinopec a Sonangol spojily, čímž Čína konečně získala vlivné postavení na ropném trhu v Angole (Záhořík 2010: 121).

V souvislosti s Čínou se používá termín *Angola mode*, což znamená splácení velkorysých úvěrů prostřednictvím přírodních zdrojů (Vines – Campos 2010: 195–196). Angolský prezident dos Santos zhodnotil čínsko-angolský vztah tak, že Čína potřebuje přírodní zdroje a Angola touží po rozvoji (Vines – Campos 2010: 193).

1. 4 Jihoafrická republika a Čína

JAR je významným čínským partnerem. Přijímá nejvíce čínských FDI ze všech afrických zemí.²⁶ Jihoafrické republice také nahrává fakt, že aspiruje na

²⁶ Ministry of Commerce. PRC. Dostupné zde: <http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/foreigninvestment/201109/20110907742320.shtml> (25. 2. 2014)

pozici regionální mocnosti, navíc je členem uskupení BRICS.²⁷ ČLR a JAR se považují za „vůdce“ Jihu, snaží se zvrátit marginální pozici zemí Jihu.²⁸ Jihoafrická republika se pyšní strategickou geopolitickou polohou umocněnou velkými ekonomickými zdroji. V regionu jižní Afriky je země vojensky i ekonomicky dominantní (Taylor 2006: 127).

Vztah mezi Čínou a Jihoafrickou republikou je z historického hlediska dlouhodobý, jelikož sahá až do 15. století. Oficiální kontakt počal na bandungské konferenci (1955), kdy se ČLR zavázala podporovat osvobozené hnutí zejména v JAR, Rhodesii, Angole a dalších afrických zemích. Avšak Kulturní revoluce v Číně přerušila vztahy s africkými zeměmi, tedy i s Jihoafrickou republikou. Kromě toho vláda apartheidu dlouhou dobu uznávala Tchaj-wan. Formální vztahy mezi ČLR a JAR byly zahájeny krátce po přechodu africké země k demokracii.²⁹ Jihoafrická a čínská vláda se v roce 1991 shodly na ustanovení neoficiálních zastoupení v Pekingu a Pretorii. Formální diplomatické vztahy byly založeny na začátku roku 1998.³⁰ Od té doby probíhají vzájemné návštěvy představitelů obou zemí.³¹ Údajně jedním z důvodů, proč se JAR odvrátila od Tchaj-wanu, bylo 5 miliard dolarů od čínské vlády, které měly sloužit na financování Afrického národního kongresu. Nelson Mandela usiloval o „dvojí uznání“, tedy uznání ČLR i Tchaj-wanu, ale dalo se předvídat, že na tohle Čína nepřistoupí (Alden 2007: 33).

Roku 2000 Jihoafrická republika a ČLR podepsaly pretorijské prohlášení ohledně partnerství mezi oběma státy a v roce 2001 vznikla komise pro

²⁷ Za přijetím Jižní Afriky jako plnohodnotného člena BRICS stojí Čína, která ji i formálně pozvala do uskupení. He Wenping. When BRIC becomes BRICS: The tightening relations between South Africa and China. East Asi Forum. 3. 3. 2011. Dostupné zde: <http://www.eastasiaforum.org/2011/03/03/when-bric-becomes-brics-the-tightening-relations-between-south-africa-and-china/> (28. 2. 2014).

²⁸ Herman Wasserman. China in South Africa: Media responses to a developing relationship. Academia. Dostupné zde: http://www.academia.edu/1809007/China_in_South_Africa_Media_responses_to_a_developing_relationship (28. 2. 2014).

²⁹ Herman Wasserman. China in South Africa: Media responses to a developing relationship. Academia. Dostupné zde: http://www.academia.edu/1809007/China_in_South_Africa_Media_responses_to_a_developing_relationship (28. 2. 2014).

³⁰ Department of Foreign Affairs. Republic of South Africa. Dostupné zde: <http://www.dfa.gov.za/foreign/bilateral/china.html> (28. 2. 2014).

³¹ China Daily. China-South Africa bilateral relations. 26. 1. 2007. Dostupné zde: http://www.chinadaily.com.cn/china/2007-01/26/content_793507.htm (28. 2. 2014).

komunikaci mezi čínskou a jihoafrickou vládou.³² V roce 2009 se Čína stala největším obchodním partnerem JAR, zároveň je Čína klíčovým investorem v důležitých oblastech jako je hornictví nebo finanční služby.³³ ČLR dováží z JAR zejména dřevo, zlato, diamanty a další kovy, na oplátku Čína vyváží do Jihoafrické republiky textilní zboží a levné elektronické výrobky (Taylor 2006: 150). Roku 2011 vzájemný obchod dosáhl rekordní částky 45 miliard dolarů, což potvrzuje, že JAR je největším čínským obchodním partnerem v Africe.³⁴ Už v roce 2000 zřídila Bank of China svoji pobočku v Johannesburgu. Spolupráce v bankovním sektoru byla rozšířena v roce 2013, kdy Bank of China a jihoafrická Nedbank uzavřely strategickou dohodu o kooperaci, která má napomoci růstu obchodních toků mezi ČLR a JAR a zlepšit podmínky pro investory.³⁵

Vzhledem k jihoafrickému členství v BRICS je zřejmé, že Čína přistupuje k JAR přece jen o trochu jinak, než k ostatním africkým zemím. Být součástí BRICS poskytuje Jihoafrické republice určitá privilegia. Navíc za vstupem JAR do uskupení stojí Čína, což potvrzuje snahu ČLR o silné postavení na africkém kontinentu.

³² China.Org. Relations with South Africa. Dostupné zde: <http://www.china.org.cn/english/features/wenjabaoafrica/171412.htm> (28. 2. 2014).

³³ He Wenping. When BRIC becomes BRICS: The tightening relations between South Africa and China. East Asia Forum. 3. 3. 2011. Dostupné zde: <http://www.eastasiaforum.org/2011/03/03/when-bric-becomes-brics-the-tightening-relations-between-south-africa-and-china/> (28. 2. 2014).

³⁴ Embassy of the PRC in the Republic of South Africa. Dostupné zde: <http://www.chinese-embassy.org.za/eng/zngx/gk/t942572.htm> (26. 2. 2014).

³⁵ South Africa.info. SA, China to grow Africa business flows. 7. 8. 2013. Dostupné zde: <http://www.southafrica.info/africa/nedbank-070813.htm#.UxBsAoVfCRM> (28. 2. 2014).

2. AFRIKA V ZAHRANIČNÍ POLITICE INDIE

Jak bylo řečeno v úvodu, tato část se zabývá Afrikou v zahraniční politice Indie. Je nutno říci, že ačkoli historicky je kontakt mezi Indií a Afrikou dlouhodobý, indický vliv v Africe nelze vnímat jako významný. Na africký kontinent vstoupila Indie jako nový strategický partner až na začátku 21. století (Záhořík 2010: 85). O vývoji indicko-afrických vztahů pojednává první kapitola. Druhá kapitola pak popisuje africkou zahraniční politiku Indie. Poté následují, stejně jako v první části, tři případové studie zabývající se Nigérií, Angolou a Jihoafrickou republikou.

2.1 Vývoj indicko-afrických vztahů

Historické důkazy nasvědčují tomu, že obchod mezi Indií a africkým kontinentem sahá do 14. století (Bhattacharya 2010: 64). Avšak delší historická tradice trvá až od poloviny 19. století a je umocněna přítomností indických obchodníků v Africe (např. Keňa, Jižní Afrika, Uganda). Vztahy mezi Indií a Afrikou byly ovlivněny řadou událostí. Do roku 1962 byla Indie považována za vůdce Hnutí nezúčastněných, což se ale změnilo její porážkou v čínsko-indické válce³⁶. Indická prohra měla negativní dopad na vnímání Indie v Africe. Dále Indie zastávala strategii mírového přechodu k nezávislosti (díky Gándhíovu dědictví), čímž odpudila řadu osvobozeneckých hnutí v afrických zemích (Záhořík 2010: 84). Přesto několika hnutím bojujícím za nezávislost Indie pomohla, ať už politicky nebo finančně (Eriksen a kol. 2012: 13). Třeba v regionu jižní Afriky Indie vyjadřovala podporu anti-rasistickým hnutím (Bhattacharya 2010: 65).

Po získání nezávislosti Indie aktivně vystupovala proti imperialismu, kolonialismu, zahraniční agresi, okupaci apod. Proto také Indie podpořila na

³⁶ Čínsko-indická válka trvala od 20. října do 21. listopadu roku 1962. Hlavní příčinou byl spor o hranice a také to, že Indie poskytla dalajlámovi azyl, což Čína vnímala jako zásah do svých záležitostí. Proto ČLR zaútočila na Indii. Lidarev Ivan. History's Hostage: China, India and the War of 1962. The Diplomat. 21. 8. 2012. Dostupné zde: <http://thediplomat.com/2012/08/historys-hostage-china-india-and-the-war-of-1962/> (5. 3. 2014).

půdě OSN mnoho rezolucí odsuzující rasismus, kolonialismus a apartheid. Výraznou postavou v tomto ohledu byl indický premiér Džaváharlál Néhrú, který se podílel na formování Hnutí nezúčastněných a jehož trvalý odkaz se stále nese indickou zahraniční politikou (Bhattacharya 2010: 65).

V dekadě 60. a 70. let byla hodnota obchodu mezi Indií a Afrikou nízká. Indie se soustředila na svoji ekonomiku, která čelila mnoha problémům, chránila své hospodářství. Z tohoto důvodu ani nemohla fungovat spolupráce s africkými zeměmi (Bhattacharya 2010: 66). Přesto je důležité zmínit Indický vládní program technické a ekonomické spolupráce (*The Indian Technical and Economic Cooperation Programme*), který byl zaveden v roce 1964. Tento bilaterální program je plně dotován indickou vládou a je stále aktivní. Program se skládá z následujících komponentů:

- civilní a obranná školení
- projekty (např. týkající se poradenských služeb)
- delegace indických odborníků
- studijní cesty
- dary různého vybavení
- podpora pro zmírnění katastrof.³⁷

Ani v 70. a 80. letech nebyl indický postoj nijak výrazný. Obecně Indie podporovala spolupráci na ose Jih-Jih. K proměně došlo až ke konci studené války, kdy Indie prošla ekonomickou liberalizací. Země se otevřela zahraničním investicím, tudíž započala budování silnějších vnějších vztahů. V této souvislosti si indická vláda uvědomila význam zahraniční politiky a to i s ohledem na ekonomické ambice. Po studené válce začala Indie prosazovat multilaterální světový řád (Naidu' 2010: 35). V 90. letech se indické myšlení přesunulo od idealistických hodnot k pragmatickému přístupu. Země začala v Africe investovat a snažila se posílit spolupráci ve sféře obchodu (Bhattacharya 2010:

³⁷ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: <http://itec.mea.gov.in/?1320?000> (3. 3. 2014).

67). Navíc Indie zažívala hospodářský růst, který měl zásadní vliv na proměnu indicko-afrických vztahů. Za účelem upevnění vazeb také Indie podnikla v průběhu 90. let diplomatickou misi napříč Afrikou (Taylor 2012: 781–784).³⁸

Krátce řečeno, Afrika zastávala marginální pozici v zahraniční politice Indie až do 90. let. I přesto Indie upozorňuje na dlouhodobou historickou tradici díky společné koloniální minulosti (Eriksen a kol. 2012: 7). Jak již bylo naznačeno, Indie od své nezávislosti přibližně do konce studené války vystupovala proti imperialismu, kolonialismu, rasismu a hegemonii. Podporovala spolupráci Jih-Jih, která ale tehdy nebyla plně funkční (Beri 2011: 5).

Indie má pocit jakési sounáležitosti s anglofonní oblastí Afriky, která je podložena společnou koloniální minulostí (Záhořík 2010: 87). Za koloniálních časů se mnoho Indů usadilo na africkém kontinentu (Bhattacharya 2010: 64). Indie má tedy tu výhodu, že v některých afrických zemích (Jižní Afrika, oblast východní Afriky) žije početná indická komunita. Avšak dnes se Indie pokouší rozšířit svůj vliv i do jiných afrických oblastí (např. Súdán), než kde tradičně působí, což lze vnímat jako snahu konkurovat Číně (Záhořík 2010: 87).

2.2 Africká zahraniční politika Indie

Indické působení v Africe zůstávalo po dlouhou dobu ve stínu Číny, na níž se soustředilo více pozornosti (Záhořík 2010: 87).³⁹ I když se na první pohled může zdát, že na rozdíl od ČLR nevykazuje Indie skoro žádnou činnost, opak je pravdou. Indická vláda si uvědomuje, že Afrika je strategickým partnerem. Čemuž nasvědčuje vzájemný obchod, který se v 90. letech pohyboval v milionech dolarů, v současné době se jedná o miliardy dolarů (Naidu' 2010: 39). Ke změně vnímání Afriky vedla Indii snaha zajistit si strategické suroviny. Za druhé se pro indické zboží a služby ukázal africký trh jako důležitý a vhodný.

³⁸ V současné době se zastupitelské úřady Indie nacházejí v 26 afrických státech. Department of Commerce. Government of India. Dostupné zde: http://focusafrica.gov.in/Indian_Embassies.html (6. 3. 2014).

³⁹ I přes určité rozpory (skupování zemědělské půdy Indií) je Indie pořád ve skrytu Číny (Eriksen a kol. 2012: 41).

A konečně Indie považuje Indický oceán za sféru svého vlivu, což mimochodem dokazuje její vojenská přítomnost v těchto vodách (Eriksen a kol. 2012: 7).

Indická zahraniční politika je zakořeněna na principech multilateralismu a solidarity mezi zeměmi Jihu už od premiéra Néhrúa. Indie se neustále podílí na mírových misích OSN za účelem dosažení míru a bezpečnosti, což dokazuje přetrvávání hodnot Néhrúa (Taylor 2012: 781–782). Pham tvrdí, že Indie se chová podle strategie, která vychází z hledání zdrojů, obchodních příležitostí, diplomatických iniciativ a strategického partnerství (Naidu' 2010: 36). Pro Indii je zásadní získat spojence a partnery, aby posílila své postavení v celosvětovém významu. Země usiluje o vlivnější pozici v OSN, WTO a dalších mezinárodních fórech. Z tohoto důvodu se intenzivněji zaměřuje na Afriku, kde usiluje o vybudování oboustranně prospěšných partnerství (Bhattacharya 2010: 68). Společně s AU touží Indie po reformě Rady bezpečnosti OSN. V tomto ohledu má Čína výhodu, jelikož je stálým členem RB oproti Indii, která se jejím stálým členem zatím nestala (Taylor 2012: 782).

Indie preferuje partnerství, a proto dává přednost investicím například před skupováním podniků. I když jde Indii samozřejmě o zdroje, věří ve spolupráci, která může být přínosná i pro africké země (Bhattacharya 2010: 71). V posledních letech probíhají vztahy mezi Indií a Afrikou na bilaterální a regionální úrovni (Beri 2011: 6). Indii nahrává fakt, že disponuje odbornými znalostmi z oblasti průmyslu, hornictví, informačních technologií, léčiv⁴⁰ atd. Investicemi se snaží rozvíjet africké podniky a pomáhat rozšiřovat znalosti a schopnosti Afričanů, což by mohlo v dlouhodobém horizontu vést k udržitelnému rozvoji (Bhattacharya 2010: 69). Bohužel rychlému investování Indie brání byrokratický aparát. Ale aby Indie ustála konkurenci zahraničních firem, potřebuje více a rychleji podporovat zejména energetický sektor v Africe (Naidu' 2010: 37).

⁴⁰ Co se týče farmacie, mnoho Afričanů si cení dostupných léčiv, které Indie dodává (Mawdsley – McCann 2011: 16).

Při zajištění energetické bezpečnosti Indie je klíčovou surovinou ropa a zemní plyn. V současné době musí Indie většinu ropy dovážet, přičemž dodávky pochází hlavně z Blízkého východu. Vzhledem k nestabilitě regionu a americké přítomnosti zde, hledá Indie alternativní zdroje, a proto se obrací na Afriku. Za tímto účelem se v Indii ujala energetická diplomacie (Naidu' 2010: 36).

Ve sféře ropného průmyslu se angažuje indická státní společnost ONGC (OVEL), která si zajistila smlouvy ohledně průzkumu energetických zdrojů. V roce 2005 se ONGC spojila s největší ocelářskou korporací Arcelor Mittal do společnosti OMEL⁴¹ (Naidu' 2010: 36). ONGC je hlavní energetickou společností v Indii. Od roku 2003 firma investovala miliardy dolarů na průzkum energetických zdrojů. Ale ONGC pocítila, že je těžší se prosadit a konkurovat čínské Sinopec či CNPC, které se výměnou za suroviny podílejí na modernizaci a rozvoji infrastruktury (Naidu' 2010: 37).

Z indických firem je svojí přítomností v Africe nejrozsáhlejší společnost Tata. Její aktivity se týkají rozvoje infrastruktury, služeb, energetiky a automobilového průmyslu (Naidu' 2010: 41). Za účelem upevnění indického vlivu firmy z Indie investují do infrastruktury. Aktivní jsou zejména dvě státní firmy – Rites a Ircon, které se soustředí hlavně na oblast železnic a silnic (Naidu' 2010: 42). Soukromé firmy (př. Tata, Mahindra & Mahindra) z Indie se snaží formou investic prosadit v afrických zemích a získat část trhu pro sebe. Velmi oblíbená firma je Tata, která vyrábí malý a levný automobil (Bhattacharya 2010: 70).

Pro Indii je důležitá bezpečnost, ať už energetická, námořní nebo potravinová, proto je pro ni významná spolupráce nejen s rozvinutými, ale i rozvojovými státy (Bhattacharya 2010: 68). Námořní bezpečnost je pro Indii klíčová, neboť většina objemu obchodu putuje po moři. V roce 2007 Indie založila námořní základnu na Madagaskaru a podepsala obranné dohody

⁴¹ Společnost OMEL získala například v Nigérii dvě pobřežní oblasti a práva k průzkumu ropných nalezišť. Dále společnost vlastní velké podíly v Libyi či Pobřeží slonoviny.

s několika africkými státy⁴², podílí se dokonce i na společných námořních cvičeních (Bhattacharya 2010: 72). Od října 2008 indické námořní síly hlídají somálské pobřeží, aby chránily lodě před pirátskými úroky (Mawdsley – McCann 2011: 16).

Indie do Afriky vyváží především různé produkty, chemické výrobky a stroje, z Afriky naopak dováží především ropu, zlato a další nerostné suroviny (Naidu' 2010: 39). Během let 2000–2009 objem obchodu mezi Indií a africkými zeměmi narostl o 700 procent. Tento nárůst je zapříčiněn především prudkým zvýšením poptávky po ropě a ostatních surovinách. Indický vývoz také vykazuje úspěch, neboť se zdvojnásobil (Eriksen a kol. 2012: 7).

Indická vláda posilňuje své obchodní a investiční vztahy prostřednictvím Exim Banky. Exim Banka společně s Konfederací indického průmyslu (CII) v roce 2005 uspořádala konkláve Indicko-afrického partnerského projektu (*India-Africa Partnership Project*), jehož tématem bylo prohloubení hospodářských vazeb s africkým kontinentem. Setkání se účastnilo 32 afrických zemí a bylo projednáno přibližně 70 projektů v hodnotě zhruba 5 miliard dolarů. V roce 2008 se konalo další konkláve, kde bylo přítomno 20 afrických zemí. Na setkání se diskutovalo o více než 130 projektech v hodnotě 10 miliard dolarů. Toto konkláve vytvořilo základy pro první indicko-africký summit (Naidu' 2010: 40–41). Program zaměřený na Afriku (*Focus Africa Programme*), vznikl jako součást strategie Exim Banky, jehož prostřednictvím indická vláda poskytuje finanční pomoc různým obchodním organizacím a sdružením. Úvěry jsou například uděleny regionům, které sdružuje Společný trh východní a jižní Afriky (COMESA) nebo Hospodářské společenství západoafrických států (ECOWAS). Indická vláda také v nemalé míře financuje Nové partnerství pro africký rozvoj (NEPAD) nebo Africkou unii (Naidu' 2010: 41).

Zásadními událostmi spolupráce mezi Indií a Afrikou je vznik uskupení IBSA a uspořádání indicko-afrického summitu, jenž se uskutečnil v roce 2008

⁴² Mauricius, Madagaskar, Seychely, Keňa, Mosambik, Tanzanie.

v Novém Dillí (Záhořík 2010: 85). Cílem summitu bylo ustanovit způsoby, jak posílit vztahy mezi Indií a Afrikou v několika oblastech⁴³. Indie i Afrika se shodly, že pro potírání chudoby je nezbytná jistá úroveň zemědělské produkce, proto se vzájemná spolupráce velmi dotýká zemědělského rozvoje. Z deklarace přijaté na summitu vyplývá, že Indie slíbila především sdílení odborných znalostí a zkušeností a současně pomoc s budováním kapacit (Dehli Declaration 2008: 3–19). Partnerství je založeno na principech rovnosti, vzájemné úcty a porozumění, respektování svrchovanosti a územní celistvosti státu (Dehli Declaration 2008: 4). Od summitu se indicko-africké vztahy velmi oživily (Bhattacharya 2010: 70–71).

Druhý indicko-africký summit se konal roku 2011. Jeho cílem bylo zhodnotit, zda byly naplněny cíle stanovené na prvním summitu. Indie zde představila nové podněty pro rozšíření ekonomických a politických vztahů mezi Afrikou a Indií. Ze summitu vyplynulo, že Indie má stále bližší vztahy s africkými zeměmi. Její strategie se tedy mnohem více soustřeďuje na africký kontinent (Mawdsley – McCann 2011: 20).

Roku 2009 Indie ustanovila *Pan-African e-Network Project*, na němž se podílí i AU. Smyslem projektu je prostřednictvím satelitní sítě propojit členské země a získat přístup ke sdílení znalostí a informací v oblasti vzdělávání, mapování zdrojů, telemedicíny atd.⁴⁴

V několika posledních letech se Indie přesunula z pozice příjemce na poskytovatele pomoci, což je umožněno jejím hospodářským růstem. Vzhledem k tomu, že neexistuje centrální agentura poskytující rozvojovou pomoc, je obtížné určit, kolik přesně Indie vynakládá prostředků na rozvojovou spolupráci (Taylor 2012: 786). Zajímavostí je, že se Indie stala jako první asijská země členem ACBF (*Africa Capacity Building Foundation*). Tím se zavázala

⁴³ Hospodářské, politické, vědecké, technologické, výzkum a vývoj, sociální rozvoj a budování kapacit, cestovní ruch, infrastruktura, energetika, životní prostředí, média a komunikace. Africká unie. Dostupné zde: <http://www.africa-union.org/root/au/Conferences/2008/april/India-Africa/India-Africa.html> (8. 3. 2014).

⁴⁴ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: http://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Pan_African_e_docx_for_xp.pdf (9. 3. 2014).

podporovat udržitelný rozvoj a zmírnění chudoby (Naidu' 2010: 45). Prostřednictvím rozvojové pomoci se Indie částečně snaží získat nové tržní příležitosti. Zároveň usiluje o posílení jejího postavení v multilaterálních institucích (Taylor 2012: 787). Oproti ostatním zemím Indie financuje projekty přímo, ne prostřednictvím grantů, které je možné snadněji zneužít. Ale samozřejmě stejně jako ostatní země využívá rozvojovou pomoc na podporu svých politických cílů. Cílem je nárůst ekonomických aktivit a získání podpory v mezinárodních institucích, jak už bylo zmíněno (Taylor 2012: 788–789). Kritika Indie je pak namířena proti zaostalosti a chudobě způsobenými nevyváženým globálním ekonomickým systémem (Naidu' 2010: 35). Indie také dává najevo, že se vždy zastávala třetího světa. Oficiální rétorika indické vlády líčí zemi jako největší a nejbohatší nezápadní demokracii světa (Taylor 2012: 789).

Zatím lze vše stěží hodnotit. Až čas ukáže, zda indický přístup může napomoci udržitelnému rozvoji afrických zemí. Indická přítomnost je africkými zeměmi vítaná, jelikož může snížit jejich závislost na západních zemích a Číně, což jim nabízí větší míru autonomie v oblasti hospodářské a zahraniční politiky (Eriksen a kol. 2012: 41). Avšak Afrika stále tvoří relativně malou část zahraniční politiky Indie, která se více soustředí na Blízký východ nebo jihovýchodní Asii (Taylor 2012: 795).⁴⁵

2. 3 Nigérie a Indie

Indicko-nigerijské vztahy jsou založeny na historických a politických souvislostech, postupem času se přidaly i ekonomické vazby. Diplomatické zastoupení měla Indie v Lagosu už v roce 1958, tedy ještě před tím než získala Nigérie nezávislost (Vasudevan 2010: 2–3). V roce 1962 podnikl premiér Néhrú první cestu do Nigérie. V 70. a 80. letech nebyly vzájemné vazby nijak hluboké, jelikož se Nigérie potýkala s problémy s demokracií. Probíhala však vzájemná

⁴⁵ I v minulosti se Indie dlouhou dobu zajímala spíše o jiné regiony a státy (př. USA, jižní Asie atd.) (Mawdsley – McCann 2011: 14).

spolupráce v obranném sektoru, kdy Indie podporovala nigerijské ozbrojené síly (Vasudevan 2010: 2–4). Roku 1992 vznikla Nigerijsko-indická komora obchodu a průmyslu (*The Nigerian-Indian Chamber of Commerce and Industry*) za účelem usnadnění investic a obchodu mezi oběma zeměmi.⁴⁶

Nigérie byla na čas vyloučena z Commonwealthu, což se odrazilo na vztahu s Indií. Svůj zájem Indie obnovila v roce 1998, kdy nabídla nigerijské vládě grant na rozvoj malých a středních podniků. Indie se také podílela na modernizaci nigerijských železnic (Vasudevan 2010: 8).

Pro Indii je velmi důležitou surovinou nigerijská ropa (Vasudevan 2010: 2). Ale indické společnosti měly problém s prosazením v nigerijském ropném sektoru, zejména kvůli nigerijské vládě, díky níž padlo několik smluv. V roce 2010 Indie nabídla nigerijské ropné společnosti NNPC spolupráci, indická vláda se tím zavázala k vývoji dvou ropných bloků (Vasudevan 2010: 7). Do těchto ropných bloků se Indie rozhodla investovat 350 milionů dolarů.⁴⁷ Indie nyní importuje poměrně nemalé procento ropy z Nigérie.⁴⁸

Roku 2010 indický premiér a nigerijský prezident podepsali prohlášení o strategickém partnerství mezi oběma zeměmi za účelem upevnění bilaterálních vztahů, což doprovázely tři memoranda o porozumění (Vasudevan 2010: 9–10). Nigérie do Indie exportuje nerostné suroviny, ořechy, dřevo, lodě, kávu a měď.⁴⁹ Indie dováží do Nigérie textil, chemikálie, stroje, dopravní prostředky a léky.⁵⁰ Nigérie představuje nejdůležitějšího obchodního partnera Indie v Africe (Vasudevan 2010: 10). V Nigérii působí asi na 100 indických společností. Indie

⁴⁶ Nigerian-Indian Chamber of Commerce and Industry. Dostupné zde: <http://www.nichambers.com/> (11. 3. 2014).

⁴⁷ The Hindu. India to invest \$350 m in Nigerian oil blocks. 27. 1. 2010. Dostupné zde: <http://www.thehindu.com/business/article95184.ece> (7. 3. 2014).

⁴⁸ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: <http://mea.gov.in/Images/pdf/Nigeria-January-2012.pdf> (7. 3. 2014).

⁴⁹ Department of Commerce. Government of India. Dostupné zde: http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20exports%20to%20india_Nigeria.html (8. 3. 2014).

⁵⁰ Department of Commerce. Government of India. Dostupné zde: http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20imports%20from%20india_Nigeria.html (8. 3. 2014).

má pod „palcem“ nigerijský sektor léčiv nebo oceli.⁵¹ Nigérie dováží ze všech afrických zemí nejvíce indických léčiv. Lze se setkat s kritikou Indie, neboť údajně dodává falešná léčiva. Tato tvrzení indická vláda vyvrací (Vasudevan 2010: 11). Ekonomicky aktivní obyvatelé jsou v Nigérii i etničtí Indové⁵², kteří se realizují zejména ve sféře leteckých služeb a maloobchodu.⁵³

Diplomatické vztahy byly narušeny v listopadu roku 2013, kdy byl v indickém svazovém státě Goa zavražděn Nigerijec (zřejmě při válce drogových gangů). Místní Indové nechtějí Nigerijce ve své zemi a dávají to patřičně znát. Premiér Goa dokonce nařídil vyhoštění nelegálně žijících Nigerijců.⁵⁴ Zástupce nigerijského konzulátu podotkl, že pokud budou Nigerijci v Indii v ohrožení, můžou Indové žijící v Nigérii pocítit problémy. Avšak nigerijská vláda prohlásila, že se vše pokusí vyřešit na bilaterální úrovni tak, aby nebylo ohroženo partnerství mezi Indií a Nigérií.⁵⁵ V současné době je situace uklidněna, byly podepsány dohody týkající se životních podmínek Nigerijců v Indii.⁵⁶

2. 4 Angola a Indie

Indie byla jednou z prvních zemí, které uznaly vládu Lidového hnutí za osvobození Angoly (MPLA) v roce 1975. Dalo by se očekávat, že to napomůže silnější vazbě mezi Angolou a Indií, ale opak je pravdou. Své velvyslanectví Indie otevřela v Luandě v roce 1986. I přesto nebyly vzájemné návštěvy početné.

⁵¹ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: <http://mea.gov.in/Images/pdf/Nigeria-January-2012.pdf> (7. 3. 2014).

⁵² V Nigérii žije zhruba milion Indů. One India News. Goa Incident sparks diplomatic row between India & Nigeria. 6. 11. 2013. Dostupné zde: <http://news.oneindia.in/india/goa-incident-sparks-diplomatic-row-between-india-nigeria-1336545.html> (7. 3. 2014).

⁵³ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: <http://mea.gov.in/Images/pdf/Nigeria-January-2012.pdf> (7. 3. 2014).

⁵⁴ Hakeem Irfan. Murder sparks India-Nigeria diplomatic storm. Aljazeera. 10. 11. 2013. Dostupné zde: <http://www.aljazeera.com/indepth/2013/11/murder-sparks-india-nigeria-diplomatic-storm-201311109531844644.html> (7. 3. 2014).

⁵⁵ One India News. Goa Incident sparks diplomatic row between India & Nigeria. 6. 11. 2013. Dostupné zde: <http://news.oneindia.in/india/goa-incident-sparks-diplomatic-row-between-india-nigeria-1336545.html> (7. 3. 2014).

⁵⁶ Daily Independent. Simeon Obodo, Nigerian Killed in India, buried in his hometown. Nedatováno. Dostupné zde: <http://dailyindependentnig.com/2013/12/simeon-obodo-nigerian-killed-india-buried-hometown/> (11. 3. 2014).

Až po roce 2004 nabraly na intenzitě (Vines – Campos 2010: 204). Oproti Číně nebo Brazílii jsou diplomatické vztahy Indie s Angolou slabší, což může být zapříčiněno nedostatečnou interakcí na diplomatické a vládní úrovni (Kiala – Ngwenya 2011: 13–14). Například angolský prezident dos Santos zatím ani jednou nenavštívil Indii.⁵⁷

Roku 1986 obě země podepsaly bilaterální obchodní dohodu (Vines – Campos 2010: 204). Vzájemný obchod se počal zvyšovat až v posledních letech (Kiala – Ngwenya 2011: 13). Přesto obchod mezi Angolou a Indií není nijak objemný (Vines – Campos 2010: 204). Angola importuje z Indie železo, ocel, hliník, léčiva a maso.⁵⁸ Do Indie pak vyváží hlavně nerostné bohatství.⁵⁹ Z pohledu financí Indie zatím poskytla Angole úvěr na rekonstrukci železnic a také úvěry mířící do zemědělského sektoru (Vines – Campos 2010: 205). Indie investuje spíše do jiných afrických zemí, investice v Angole nejsou nijak zásadní (Kiala – Ngwenya 2011: 14). Jinak z indických společností se v Angole angažuje hlavně Tata a Mahindra & Mahindra (Vines – Campos 2010: 204).

Indie exportuje většinu broušených a zpracovaných diamantů celosvětové produkce, proto má úzké vztahy s Angolou, ale i Botswanou či JAR (Bhattacharya 2010: 71). Co se týče diamantové diplomacie, Indie spolupracuje s angolskou státní diamantovou společností (Endiama) a zdá se být v tomto směru v Angole úspěšná (Vines – Campos 2010: 205).

V angolském ropném sektoru nepřísluší Indii výrazné postavení, dlouhou dobu se nemohla prosadit. Až v roce 2010 ropné společnosti ONGC a Sonagol společně s vládami obou zemí podepsaly memorandum o porozumění (Kiala – Ngwenya 2011: 14). Indie se snaží dohnat čínské působení v Angole, ale je po finanční stránce oslabena. Vzhledem ke snaze angolské vlády diverzifikovat své

⁵⁷ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: http://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India-Angola_Relations.pdf (7. 3. 2014).

⁵⁸ Department of Commerce. Government of India. Dostupné zde: http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20imports%20from%20india_Angola.html (7. 3. 2014).

⁵⁹ Department of Commerce. Government of India. Dostupné zde: http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20exports%20to%20india_Angola.html (7. 3. 2014).

zdroje mezi více zemí, je možné, že Indie bude na ropném trhu úspěšná (Vines – Campos 2010: 206). Přesto se Indie zaměřuje i na jiné sektory v Angole. Obě země se například v roce 2010 dohodly na spolupráci v oblasti uhlovodíků (Kiala – Ngwenya 2011: 14). V současné době se Indie také rozhodla posílit spolupráci v zemědělském sektoru.⁶⁰

Angola je bývalá portugalská kolonie, tudíž ji nespojuje s Indií koloniální dědictví. V Angole tedy žije poměrně malá indická komunita, než je tomu třeba v Nigérii (Vines – Campos 2010: 204). To může být příčinou ne tak silného partnerství oproti vztahům Indie s jinými africkými zeměmi. Na druhou stranu začátkem roku 2014 angolská vláda prohlásila, že její prioritou je upevnit vztahy s Čínou, Japonskem a Indií.⁶¹

2. 5 Jihoafrická republika a Indie

Indii a Jihoafrickou republiku spojuje dlouhá historie jejich vztahů. V roce 2010 uběhlo přesně 150 let od příchodu prvních indických pracovníků do JAR (Sidiropoulos 2011: 4).⁶² Jak již bylo zmíněno, Indie důrazně vystupovala proti apartheidu. Byla první zemí, která přerušila s Jihoafrickou republikou veškeré vztahy a upozornila OSN na místní apartheid. Zasadila se také o uvalení sankcí na JAR. Indie též podporovala hnutí bojující proti apartheidu v JAR⁶³. Diplomatické vztahy obě země obnovily až v roce 1993.⁶⁴ Jihoafrická republika i Indie se shodují, že obnovení jejich vztahů se úplně nepovedlo. Příčinou může být nedostatek pochopení v určitých záležitostech a částečně i skutečnost, že jsou potenciálními soupeři na africkém kontinentu (Sidiropoulos 2011: 2). V roce

⁶⁰ All Africa. Angola: Indian Ambassador Identifies New Areas to Invest in Kwanza Sul. 11. 9. 2013. Dostupné zde: <http://allafrica.com/stories/201309120667.html> (11. 3. 2014).

⁶¹ MacaHub. Angola to pay special attention to China, India and Japan in 2014. 22. 1. 2014. Dostupné zde: <http://www.macaHub.com.mo/en/2014/01/22/angola-to-pay-special-attention-to-china-india-and-japan-in-2014/> (11. 3. 2014).

⁶² Dnes v Jižní Africe žije asi 1,5 milionu Indů. Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: http://mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India-SouthAfrica_Relations.pdf (12. 3. 2014).

⁶³ V Indii byla zřízena roku 1967 první kancelář Afrického národního kongresu v Asii (Záhořík 2010: 88).

⁶⁴ Ruchita Beri. Indo-South Africa Relations After Mandela. IDSA. Dostupné zde: <http://www.idsa-india.org/an-mar-7.01.html> (12. 3. 2014).

1994 JAR a Indie ustanovily společnou komisi, jejíž cílem je zjišťovat eventuální spolupráci.⁶⁵

Současné vztahy Indie a Jihoafrické republiky počaly roku 1997, kdy země podepsaly dohodu o strategickém partnerství. Dohodu svým podpisem stvrdil Nelson Mandela při návštěvě Indie. Dodnes obě země podepsaly zhruba 15 memorand o porozumění související s mnoha sférami.⁶⁶ JAR a Indie považují vzájemné vztahy za strategicky významné. Obě země se však shodují, že stále existuje prostor pro prohloubení jejich vztahů (Sidiropoulos 2011: 4–5).

Indie a Jihoafrická republika spolu souhlasí, že globální systém by měl projít změnou tak, aby reflektoval nové rozložení ekonomické a politické moci (Sidiropoulos 2011: 5). Po nástupu do funkce prezidenta, Jacob Zuma zhodnotil budování spolupráce Jih-Jih jako klíčové (Sidiropoulos 2011: 4). Při návštěvě Indie roku 2010 Zuma prohlásil, že JAR je „bránou“ pro spolupráci s Jihoafrickým rozvojovým společenstvím (SADC), a že je země otevřena podnikání. Tím se premiér snažil dát najevo, že by země měly spolupracovat i přes určité překážky⁶⁷ (Sidiropoulos 2011: 9).

Ač se na první pohled může zdát, že jsou Indie a Jihoafrická republika přirozenými partnery, jejich vztahy jsou omezeny různými zájmy a názory. Indie formuje svoji zahraniční politiku v Africe prostřednictvím národních zájmů tak, aby zajistila bezpečné dodávky energie a získala přístup na nové trhy. JAR hledí na stanoviska AU ohledně některých záležitostí, nevytváří svoji zahraniční politiku jen podle svého uvážení (Sidiropoulos 2011: 14–15). Rozpor byl možný spatřit na konferenci v Cancúnu v roce 2010, kdy Indie (společně s Čínou) byla proti závazné dohodě o emisích, zatímco Jihoafrická republika zastávala opačný postoj (Sidiropoulos 2011: 5). Přesto se obě země snaží kooperovat

⁶⁵ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: http://mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India-SouthAfrica_Relations.pdf (12. 3. 2014).

⁶⁶ Ruchita Beri. Indo-South Africa Relations After Mandela. IDSA. Dostupné zde: <http://www.idsa-india.org/an-mar-7.01.html> (12. 3. 2014).

⁶⁷ Indie si například stěžuje na přísná jihoafrická vízová a pracovní povolení. JAR se zase nelíbí pravidla indického trhu (vysoká cla, omezený pohyb zboží mezi svazovými státy Indie) (Sidiropoulos 2011: 9).

a komunikovat v některých důležitých sférách. Například spolupracují v otázce bezpečnosti, konkrétně v oblasti nešíření jaderných zbraní, v boji proti terorismu a pirátství (Sidiropoulos 2011: 6).

JAR patří mezi největší obchodní partnery Indie v Africe (Eriksen a kol. 2012: 19). Jihoafrická republika exportuje do Indie především rudu, ropu, minerály a hliník.⁶⁸ Indie do JAR dováží elektronické výrobky, produkty ze železa a oceli, a léčiva.⁶⁹ Na jihoafrickém trhu působí indické firmy Tata, Mahindra & Mahindra, UB Groups (pivovarnictví) a mnoho farmaceutických společností. Indie má v plánu, aby objem vzájemného obchodu v roce 2014 dosáhl 15 miliard dolarů.⁷⁰ Země také oboustranně investují, jihoafrické investice však značně převažují indické (Sidiropoulos 2011: 5).

Indie, Jihoafrická republika a Brazílie v roce 2003 založily trilaterální partnerství (IBSA). Všechny tři země zastávají ve svých regionech významné postavení a aspirují na pozici regionální mocnosti. Motivem lídrů ke vzniku partnerství bylo prostřednictvím uskupení koordinovat své politiky v oblasti obchodu a bezpečnosti v rámci celého světa. S iniciativou přišel jihoafrický prezident Mbeki (Vieira – Alden 2011: 507–509). Za další společný prvek se dá považovat členství Jihoafrické republiky a Indie v uskupení BRICS.

⁶⁸ Department of Commerce. Government of India. Dostupné zde: http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20exports%20to%20india_South%20Africa.html (7. 3. 2014).

⁶⁹ Department of Commerce. Government of India. Dostupné zde: http://focusafrica.gov.in/South%20Africa_international_trade.html (7. 3. 2014).

⁷⁰ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: http://mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India-SouthAfrica_Relations.pdf (12. 3. 2014).

3. ANALÝZA A SROVNÁNÍ AFRICKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY ČÍNY A INDIE

Nyní se budu věnovat komparaci a analýze africké zahraniční politiky Číny a Indie, které jsou založeny na poznatcích vyplývajících jak z případových studií, tak celé bakalářské práce. V současnosti se pozornost veřejnosti a badatelů soustředí na vzestup Číny a Indie v Africe, ale málokdo se zamyslí nad tím, co to v dlouhodobé perspektivě znamená pro Afriku, tedy jaké důsledky bude mít čínské a indické působení (Shaw 2010: 15). Obraz Číny a Indie v Africe je veskrze pozitivní, Indie je však o něco populárnější.⁷¹ Nicméně západní svět nesdílí podobné pocity. V první řadě se obává přítomnosti Číny. Kritika se povětšinou týká čínské podpory represivních režimů. ČLR ochotně mění dodávky zbraní za nerostné suroviny (zejména diamanty), čímž může (ať už úmyslně či neúmyslně) podněcovat některé konflikty. Naproti tomu Indie je součástí Kimberleyského procesu (KP)⁷², který zabraňuje nelegálnímu obchodu s diamanty (Shaw 2010: 16–17). Indie tak získává významné plus, jenž zlepšuje její image ve světě. Indická demokracie či odmítání spolupráce s represivními režimy jsou dalšími důvody, proč je na Indii nahlíženo z jiného úhlu pohledu než na Čínu.

Pro Čínu jsou velmi zásadní principy suverenity a nevměšování se (Anshan 2007: 74). Přestože čínská vláda deklaruje apolitický přístup, ovlivnila vývoj vnitřních událostí v řadě afrických zemí (Michálek 2011: 83).⁷³ Čínská vláda prohlašuje, že nebude zasahovat do vnitřních záležitostí daných států, v některých případech to však není pravdou. Indie usiluje o demokratickou proměnu afrických států, což kladně vnímá především západní svět. Proto není podrobena takové kritice jako Čína (Naidu' 2010: 47). Ale pouze proto, že Indie sdílí demokratické hodnoty jako Západ, není vhodné vnímat ji výhradně pozitivně, neboť Indie se na africkém kontinentu neangažuje jen kvůli morálním

⁷¹ Priya Esselborn. China and India – Rivals in Africa. Deutsche Welle. 9. 10. 2012. Dostupné zde: <http://www.dw.de/china-and-india-rivals-in-africa/a-16277724> (19. 3. 2014).

⁷² Dokonce v roce 2008 Indie předsedala KP.

⁷³ Například v roce 2006 Čína přispěla k výsledku prezidentských voleb v Zambii (Michálek 2011: 83).

a demokratickým hodnotám. Jejím předním zájmem je přístup ke zdrojům strategických surovin (Naidu' 2010: 48–49).

Velkou odměnu pro ČLR představuje uznání politiky jedné Číny (*One-China Policy*) (Eriksen a kol. 2012: 23). Jak je uvedeno v první kapitole, boj proti diplomatickému uznání Tchaj-wanu protíná čínskou zahraniční politiku. Tchaj-wan v současnosti uznávají tři africké státy – Svatý Tomáš a Princův ostrov, Svazijsko a Burkina Faso.⁷⁴ ČLR má navázané diplomatické vztahy se 46 africkými zeměmi.⁷⁵ Pro srovnání Indie udržuje diplomatické vztahy pouze s 27 africkými státy.⁷⁶ Indickým záměrem je získání podpory afrických zemí, aby tím Indie posílila svoji pozici v rámci mezinárodních institucí. Indickým cílem je reforma OSN. Indie se touží stát stálým členem Rady bezpečnosti OSN, tudíž odměnu pro Indii ztělesňuje křeslo v RB (Eriksen a kol. 2012: 23).

Od 50. let téměř do konce 70. let měla čínská africká politika ideologický charakter. Ale v dekadě 80. letech ideologie ustoupila stranou a zahraniční politiku Číny začaly ovlivňovat ekonomické faktory. V období 90. let počíná nová fáze africké zahraniční politiky ČLR. Indie ve stejné době zvyšuje svůj zájem o Afriku, ale až na počátku nového tisíciletí vzájemné vztahy nabírají na obrátkách. Čína ustanovuje FOCAC v roce 2000, zatímco Indie uspořádala první indicko-africký summit až v roce 2008. Čína v průběhu desítek let přijala mnoho principů ohledně čínsko-afrických vztahů, různá memoranda o porozumění, dohody o strategickém partnerství atd., dokonce přijala *Africa Policy Paper* v roce 2006. ČLR si je vědoma, že si potřebuje obstarat velké množství nerostných surovin, proto neváhá a utužuje svá strategická partnerství.⁷⁷ V tomto ohledu je Čína o krok napřed. Co se týká různých dokumentů a dohod, Indie

⁷⁴ Ministry of Foreign Affairs. Republic of China. Dostupné zde: <http://www.mofa.gov.tw/EnOfficial/Regions/AlliesIndex/?opno=f8505044-f8dd-4fc9-b5b5-0da9d549c979shtml> (11. 2. 2013).

⁷⁵ Ministry of Foreign Affairs of PRC. Dostupné zde: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/ziliao/wjgmc/default.shtml> (24. 3. 2014).

⁷⁶ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: <http://www.mea.gov.in/indian-missions-abroad.htm> (24. 3. 2014).

⁷⁷ Čína pro to udělá vše, co je možné. Čínské vládě nevádí korupce, nehledí na demokracii, netíží ji životní prostředí. Ale samozřejmě, že čínská vláda musí občas podniknout kroky, aby si naklonila a nezneprátelila africké země. Například staví nemocnice nebo čínská vláda darovala nové sídlo AU.

dlouhou dobu zaostávala. Situace se změnila po prvním indicko-africkém summitu.

Indie v době studené války kladla důraz na mírový přechod k demokracii, podporovala pouze několik (anti-rasistických) hnutí.⁷⁸ Zároveň se soustředila spíše na jiné regiony, tudíž kooperaci s africkými státy nelze vnímat jako zásadní. Posun je možné zaznamenat v 90. letech, kdy Indie přehodnotila svůj přístup k Africe. Indická vláda si uvědomila, že aktivnější zahraniční politika může přinést užitek i po ekonomické stránce. Africký trh totiž skýtá mnoho obchodních příležitostí pro indické zboží a služby. Indické myšlení ovlivnila také snaha zajistit si strategické suroviny, kterých Indie bude potřebovat stále více. A nakonec, pro Indii je klíčový Indický oceán, ať z hlediska obchodu či bezpečnosti. Proto Indie spolupracuje vojensky s několika africkými zeměmi, jak již bylo uvedeno v předchozí části.

Obě země jsou si podobné v tom, že se prezentují jako hlavní vůdci rozvojového světa. V období bipolárního konfliktu vystupovaly proti imperialismu a kolonialismu, ale zatímco ČLR podporovala osvobozenecká hnutí, Indie byla pro mírovější proces. Indie projevovala aktivitu i na půdě OSN, například když se zasadila o rezoluci týkající se apartheidu. V době studené války měly zahraniční politiky Číny a Indie ideologický ráz. Ke změně došlo v 90. letech, kdy přístupy obou zemí nabyly pragmatického charakteru. Důvodem byl indický a čínský hospodářský růst.

Od roku 1990 vzrostl mnohonásobně obchod mezi Asií a Afrikou, více než mezi Afrikou a jinými regiony (Broadman 2008: nestránkováno). Asijské země mezi sebou soutěží o postavení a vliv v Africe. Tyto státy pořádají různé summity, ať už například čínské FOCAC nebo indicko-africký summit či japonské konference o africkém rozvoji (Shaw 2010: 16). ČLR a Indie chápou Afriku jako dynamický kontinent, kde se nachází nespočet obchodních příležitostí, které mohou uspokojit jejich zájmy (Cheru – Obi 2010: 4). Čína

⁷⁸ ČLR poskytovala pomoc řadě národně-osvobozeneckých hnutím (př. v Angole) a i některým diktátorům (př. Zimbabwe).

dokonce v roce 2011 předstihla USA a stala se největším obchodním partnerem Afriky.⁷⁹ Afrika je na ČLR ekonomicky navázaná, problém tedy může nastat, pokud Čínu postihnou hospodářské šoky. Z Afriky zaznívají hlasy⁸⁰, že africké země se otevírají nové formě imperialismu ze strany Číny.⁸¹ Indie se v jistém smyslu pokouší dohnat Čínu (Taylor 2012: 784), co se týče jejího působení na africkém kontinentu, což není zrovna lehký úkol. Čína disponuje daleko většími finančními prostředky a neváhá spolupracovat i s represivními režimy, čemuž Indie není nakloněna.

Čínské podniky participují na afrických trzích od 90. let (Haifang 2010: 57). Často zaměstnávají dělníky⁸² z Číny, což vyvolává nevoli mezi Afričany, navíc čínské zboží ničí domácí průmysl v afrických zemích (Haifang 2007: 81–82). V Africe se angažuje zhruba osm set čínských státních podniků, které jsou řízené čínskou komunistickou stranou (Shaw 2010: 15). Některé nevládní organizace či vlády dokonce odsuzují politické důsledky působení čínských firem v některých afrických státech (př. konflikt v Dárfúru) (Broadman 2008: nestránkováno). Ale ani Indie není bez viny, dovoz indického zboží také působí negativně na africké trhy, jelikož je častokrát levnější než africké zboží.

Čína a Indie mají rozdílný politický systém, kulturu a obchodní politiku, což se odráží na působení čínských a indických firem v Africe. V Africe se angažují čínské státní podniky (nebo státem kontrolované podniky) a středně velké čínské firmy. Indické firmy jsou různě velké a jsou zpravidla soukromé nebo napůl státní. Čínské podniky pronikají na africké trhy především zakládáním nových zařízení a budováním nových podniků, které poté dovážejí spotřební materiál z ČLR a obchodují především s africkými vládními subjekty (Broadman 2008: nestránkováno). Čínské podniky se nesnaží integrovat své pracovníky do socioekonomické struktury v afrických zemích, což je na škodu,

⁷⁹ Priya Esselborn. China and India – Rivals in Africa. Deutsche Welle. 9. 10. 2012. Dostupné zde: <http://www.dw.de/china-and-india-rivals-in-africa/a-16277724> (19. 3. 2014).

⁸⁰ Tento názor zastává například guvernér nigerijské centrální banky.

⁸¹ Narayani Basu. China and Africa: Is the Honeymoon Over? Foreign Policy Journal. 3. 4. 2013. Dostupné zde: <http://www.foreignpolicyjournal.com/2013/04/03/china-and-africa-is-the-honeymoon-over/> (19. 3. 2014).

jelikož by to mohlo napomoci upevnění čínsko-afrických vztahů. Vzhledem k tomu, že za čínskými firmami stojí čínská vláda s bohatými finančními zdroji, mohou si firmy dovolit směle konkurovat ostatním aktérům, obzvlášť ve sféře veřejných zakázek. Indické společnosti získávají již založené podniky v afrických zemích, přičemž preferují dodávky materiálů z místních trhů. Více obchodují s Afričany a podporují integraci svých pracovníků v Africe (Broadman 2008: nestránkováno). Firmy z obou zemí úmyslně či neúmyslně vytlačují africké firmy, což může vyvolat ostré reakce (př. Zambie). Čínské a indické společnosti tak nahrazují africké firmy, čemuž by se africké státy měly bránit. ČLR a Indie by zase měly změnit své protekcionistické obchodní politiky, které by umožnily dovoz výrobků a služeb z Afriky (Broadman 2008: nestránkováno).

Čínské investice jsou řízené velkými státními podniky, zatímco indické investice pocházejí spíše ze soukromého sektoru. Čína využívá politické a finanční prostředky, aby vytvořila vhodné podmínky pro působení čínských firem. Indický soukromý sektor v tomto ohledu nemůže ČLR konkurovat (Cheru – Obi 2010: 3). Indie se tedy chce prosazovat hlavně v odvětvích, kde má výhodu nad Čínou a ostatními aktéry, tj. ve sféře telekomunikací a rozvoje malých a středních podniků (Naidu' 2010: 47). Haiyan Wang⁸³ tvrdí že, Čína v první řadě investuje do infrastruktury, kdežto Indie předává své zkušenosti s podnikáním za účelem vytváření pracovních míst.⁸⁴ Indii nahrává fakt, že má velkou podporu indických diaspor v Africe, které jsou poměrně ekonomicky aktivní. Čínská migrace (hlavně za prací) se za poslední roky sice zvýšila, ale ČLR bohužel nemá takovou oporu v Číňanech v afrických státech (Shaw 2010: 17).

Prostřednictvím Exim Banky a čínské rozvojové banky poskytuje čínská vláda půjčky a úvěry čínským investorům. Stejně tak indická Exim Banka umožňuje a usnadňuje obchod a investice mezi Indií a Afrikou. Čína a Indie investují ve velké míře do průzkumu ropy a dalších nerostných surovin, což je

⁸³ Zakladatelka Čínsko-indického institutu, think tanku ve Washingtonu.

⁸⁴ Priya Esselborn. China and India – Rivals in Africa. Deutsche Welle. 9. 10. 2012. Dostupné zde: <http://www.dw.de/china-and-india-rivals-in-africa/a-16277724> (19. 3. 2014).

kapitálově náročné a nevytváří se tolik pracovních míst (Broadman 2008: nestránkováno). Další investice samozřejmě míří i do jiných sektorů jako je například zemědělství. Zejména Indie se věnuje zemědělskému rozvoji v Africe.

V roce 2011 vydala čínská vláda bílou knihu zahraniční pomoci (Egbula – Zheng 2011: 16). Čína upevňuje vztahy s africkými zeměmi prostřednictvím zahraniční pomoci, kterou poskytuje ve formě grantů a úvěrů většinou výměnou za nerostné suroviny. Bohužel nejsou k dispozici přesná čísla, kolik finanční pomoci ČLR vynakládá. Podobný nedostatek lze shledat i u Indie z důvodu neexistence centrální agentury poskytující rozvojovou pomoc. Indie financuje projekty přímo, ne prostřednictvím grantů. Indie je mimo jiné členem ACBF.

Zdá se, že Indie a Čína vyznávají podobnou strategii spočívající v hledání zdrojů, poskytování rozvojové pomoci a upevňování strategických partnerství. Indická vláda tvrdí, že její přístup k Africe je jiný než ČLR (Naidu' 2010: 45–46). Například indické obchodní vazby probíhají na regionální úrovni za kooperace s ECOWAS nebo COMESA, zatímco Čína se zaměřuje více na bilaterální úroveň. Přesto i ČLR spolupracuje s africkými mezinárodními organizacemi jako je NEPAD nebo AU. Indická média prezentují čínskou a indickou strategii působení v Africe jako poněkud rozlišnou. Indie se podle tamních médií soustředí na budování kapacit, zatímco ČLR se zaměřuje na investice do těžby nerostných surovin. Indické společnosti se snaží integrovat do africké ekonomiky a společnosti, kdežto čínské podniky touží zvláště po zdrojích.⁸⁵ Podobně i čínská média prezentují přítomnost ČLR v Africe veskrze pozitivně a jinak, než ji mohou vnímat ostatní státy.

Čína i Indie se účastní mírových misí OSN. Indické síly představují jeden z největších kontingentů mírových sil OSN v Africe.⁸⁶ Indie se velkou mírou podílí na těchto misích probíhajících v Africe za účelem zajištění míru

⁸⁵ Sudha Ramachandran. India pushes people power in Africa. Asia Times. 13. 7. 2007. Dostupné zde: http://www.atimes.com/atimes/South_Asia/IG13Df03.html (20. 3. 2014).

⁸⁶ Priya Esselborn. China and India – Rivals in Africa. Deutsche Welle. 9. 10. 2012. Dostupné zde: <http://www.dw.de/china-and-india-rivals-in-africa/a-16277724> (19. 3. 2014).

a bezpečnosti.⁸⁷ Čína se také angažuje v mírových misích, ale zdaleka ne v takovém rozsahu jako Indie. ČLR se primárně stará o bezpečnost svých zájmů v Africe.

Indie, která má hluboko do kapsy oproti ČLR, používá rétoriku rovnocenného partnera a přítele Afriky. Nicméně se angažuje v Africe z podobných důvodů jako Čína – kvůli zabezpečení zdrojů nerostných surovin, obchodním a investičním příležitostem a budování strategických partnerství.⁸⁸ Indická přítomnost v Africe nepůsobí tak „agresivně“, jak to mnohdy u Číny vypadá. ČLR v tomto směru uškodila kampaň vedená Západem, která Čínu obviňuje z nové formy kolonialismu.

Indie a Čína jsou zásadní aktéři, kteří mění geopolitické uspořádání Afriky (Záhořík 2010: 87). Kontakt obou zemí s Afrikou lze vystopovat několik století nazpět. Důvodem, proč se v posledních letech Čína a Indie více zaměřily na Afriku, je potřeba nalezení bezpečných zdrojů nerostných surovin a snaha o jejich zajištění. Obě země také hledají nové příležitosti ve sféře obchodu na afrických trzích. Ale v tomto směru se jejich působení poněkud liší. Čínská vláda ve velké míře podporuje čínské podniky, které jsou většinou státní. V případě Indie tomu tak není. Indické firmy častokrát pocházejí ze soukromého sektoru a nedisponují takovými prostředky jako čínská vláda. Značnějšímu investování Indie též brání byrokratický aparát. Čínské peníze proudí do afrických zemí prostřednictvím FDI, úvěrů a grantů a neexistuje výraznější problém s jejich poskytováním.

Číně se povedlo poměrně rychle uchytit na africkém kontinentu zejména díky propagování politiky „žádné politické vazby“. Lpí na principech rovnosti a nevměšování se atd. Spolupracuje i s nedemokratickými režimy, což je trnem v oku západního světa. Kromě toho Čína dokáže být velmi velkorysá a přátelská k africkým zemím, které oplývají nerostným bohatstvím. ČLR významně

⁸⁷ Ministry of External Affairs. Government of India. Dostupné zde: <http://www.mea.gov.in/photo-features.htm?842/Indias+contribution+to+UN+Peacekeeping+Missions> (24. 3. 2014).

⁸⁸ Fantu Cheru – Cyril Obi. India-Africa Relations in 21st Century – Analysis. Eurasia Review. 19. 9. 2011. Dostupné zde: <http://www.eurasiareview.com/19092011-india-africa-relations-in-the-21st-century-analysis/> (19. 3. 2014).

podporuje své strategické partnery. Africké vlády dokáží stěží odolat čínským penězům. Je to v zásadě jednoduché, africké země poskytnou své nerostné bohatství výměnou za čínské peníze, které bohužel ne vždy slouží pro blaho obyvatel a rozkvět země. Čínští představitelé poměrně často podnikají cesty do afrických zemí, aby tím projevili svůj zájem o silné partnerství. Význam Afriky pro Čínu dokazuje fakt, že první státní návštěva nového prezidenta Si Ťin-pchinga vedla na africký kontinent.⁸⁹

Indická a čínská rétorika se shodují ve smyslu, že ani jedna země nikdy nekolonizovala Afriku (Naidu' 2010: 35). Ačkoli Indie nekolonizovala, s některými africkými zeměmi ji pojí společná koloniální minulost díky britskému impériu, což je výhodou, jelikož s danými státy trvají vztahy delší dobu. Dalším argumentem, který indická vláda používá je, že africkým zemím nabízí přátelství a rovnocenné partnerství. Věří, že spolupráce může být přínosem pro obě strany. Indickou zahraniční politikou se nese odkaz Gándhího a Néhrúa. Čína africkým zemím nabízí partnerství, ze kterého by měly mít užitek obě strany. Čínská vláda deklaruje, že se nebude vměšovat do vnitřních záležitostí, i když je možné shledat pár výjimek. Čína má ustanovenou africkou politiku několik desítek let (konkrétně od 50. let) oproti Indii, která začala vytvářet africkou politiku až v předchozích letech. Čínské diplomatické vazby jsou také početnější, ovšem jen díky tomu, že se mnoho afrických zemí odvrátilo od Tchaj-wanu, což je předním cílem čínské zahraniční politiky. Jak Indie, tak i ČLR chtějí reformu mezinárodních institucí. Pokouší se zasadit o změnu třeba Světové banky nebo MMF. Ale Indie ještě usiluje o změnu složení RB OSN, kde by ráda získala křeslo stálého člena, proto buduje vztahy (nejen) s africkými státy, aby si opatřila širokou podporu. Dalším důvodem ČLR, proč upevňuje vztahy s Afrikou, je, že touží dosáhnout pozice mezinárodně uznávané velmoci.

Jak je uvedeno v úvodu, čínská a indická africká politika bývá považována za odlišnou. Některé cíle zahraničních politik obou zemí se však shodují. Jedná

⁸⁹ Narayani Basu. China and Africa: Is the Honeymoon Over? Foreign Policy Journal. 3. 4. 2013. Dostupné zde: <http://www.foreignpolicyjournal.com/2013/04/03/china-and-africa-is-the-honeymoon-over/> (19. 3. 2014).

se o především o ekonomické cíle⁹⁰ a posílení své pozice na mezinárodní scéně. Za tímto účelem Čína a Indie spolupracují s africkými zeměmi a udržují s nimi partnerství. Indická spolupráce funguje spíše na regionální a multilaterální úrovni, zatímco Čína udržuje převážně bilaterální vztahy. Čína a Indie se v první řadě zajímají o zdroje strategických surovin a obchodní sféru. Indie deklaruje snahu přispět k rozvoji afrických zemí. Na své působení nahlíží v delším měřítku, spolupracuje s africkými subjekty, předává své odborné znalosti. ČLR zase hodně buduje, hlavně infrastrukturu, za účelem získání přístupu ke zdrojům. Přesto také v jisté míře přispívá k rozvoji afrických států.

Čína je oceňována za rychlé a efektivní budování infrastruktury, Indie zase za kvalifikované technické služby. Obě země jsou levnější než západní státy a navíc si nekladou takové podmínky jako západní státy. Indie dnes představuje střední cestu mezi ČLR a západními zeměmi (Taylor 2012: 793), neboť je to země s velkým potenciálem, zastává se třetího světa, je demokratická, ale zároveň není součástí západního světa. Indie také nepůsobí dychtivě jako Čína. Ale Indie samozřejmě není „svatá“ (viz podezření na dovoz falešných léčiv). Kdyby pro ni vztahy s africkými státy nevytvářely užitek, určitě by se tolik neangažovala. Ale je chvalitebné, že se alespoň něčím pokouší zlepšit situaci v Africe. Čína ovšem též přispívá k rozvoji afrických zemí. Otázkou zůstává, zda to obě země dělají pouze z důvodu zisku nebo existuje alespoň minimální vůle změnit situaci na africkém kontinentu. Čínská přítomnost na africkém kontinentu je rozsáhlá, tudíž má Indie co dohánět, ale obávám se, že její šance nejsou veliké. Přesto Indie usiluje o silnější partnerství. Od roku 2008 je i aktivnější v zahraniční politice vůči Africe. Záleží, jak se čínsko-africké a indicko-africké vztahy budou vyvíjet dále.

Domnívám se, že africké zahraniční politiky Číny a Indie se shodují v některých cílech. Ale jejich působení a přítomnost na africkém kontinentu se v určitých ohledech liší. Obě země podobně vytvářejí a zakládají různé programy a projekty, které by měly napomoci africkému rozvoji. Pravděpodobně k tomu

⁹⁰ Obě země jasně stanovily, že motivem pro působení v Africe jsou ekonomické cíle.

Čínu a Indii vede snaha získat si africké představitele a obyvatele. Ale až časem bude možné pečlivěji zhodnotit čínské a indické působení v Africe. Také záleží, jak se k angažování Číny a Indie postaví africké státy. Avšak je patrné, že Afrika zastává v zahraničních politikách Číny i Indie čím dál významnější postavení.

4. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ:

Literatura:

Alden, Chris (2007). *China in Africa* (Zed Books Ltd).

Anshan, Lin (2007). China and Africa: Policy and Challenges. *China Security* 3 (3), s. 69–93.

Anshan, Lin a kol. (2012). *FOCAC Twelve Years Later. Achievements, Challenges and the Way Forward* (Lightning Source UK Ltd.).

Basu, Narayani (2013). China and Africa: Is the Honeymoon Over? *Foreign Policy Journal*. 3. 4. 2013 (http://www.foreignpolicyjournal.com/2013/04/03/china-and-africa-is-the-honeymoon-over/#.Uzv7J_1_uSo, 19. 3. 2014).

Beri, Ruchita (nedatováno). Indo-South Africa Relations After Mandela. *Institute for Defence Studies and Analyses* (<http://www.idsa-india.org/an-mar-7.01.html>, 12. 3. 2014).

Beri, Ruchita (2011). Evolving India-Africa Relations: Continuity and Change. *SAIIA Occasional Paper* (76).

Bhattacharya, B. Sanjukta (2010). Engaging Africa: India's interests in the African continent, past and present. In: Cheru, Fantu – Obi, Cyril eds., *The rise of China and India in Africa. Challenges, opportunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s. 63–76.

Broadman, G. Harry (2008). China and India go to Africa. *Foreign Affairs* 87 (2) (<http://www.foreignaffairs.com/articles/63224/harry-g-broadman/china-and-india-go-to-africa>, 19. 3. 2014).

Corkin, Lucy (2011). China and Angola: Strategic Partnership or marriage of convenience? *Angola Brief* 1 (1) (<http://www.cmi.no/publications/file/3938-china-and-angola-strategic-partnership-or-marriage.pdf>, 26. 2. 2014).

- Corkin, Lucy (2011a). Uneasy allies: China's evolving relations with Angola. *Journal of Contemporary African Studies* 29 (2), s. 169–180.
- Drulák, Petr – Druláková, Radka (2007). *Tvorba a analýza zahraniční politiky* (Praha: Oeconomica).
- Egbula, Margaret – Zheng, Qi (2011). China and Nigeria: a Powerful South-South Alliance. *Sahel and West Africa Club Secretariat/OECD* (5) (<http://www.oecd.org/countries/nigeria/49814032.pdf>, 9. 12. 2013).
- Emele, Onu (2011). Nigeria: Banks Seek More Ties With China Over Yuan. *All Africa*. 26. 1. 2011 (<http://allafrica.com/stories/201101271028.html>, 25. 2. 2014).
- Eriksen, S. Stein a kol. (2012). India in Africa. *NUPI Report* (<http://english.nupi.no/content/download/302354/1048793/version/3/file/Eriksen+et+al+-+NUPI+Report.pdf>, 6. 3. 2014).
- Esselborn, Priya (2012). China and India – Rivals in Africa. *Deutsche Welle*. 9. 10. 2012 (<http://www.dw.de/china-and-india-rivals-in-africa/a-16277724>, 19. 3. 2014).
- Guerrero, Dorothy-Grace – Manji, Firoze (2008). Introduction: China's New Role in Africa and the South. In: Guerrero, Dorothy-Grace – Manji, Firoze eds., *China's New Role in Africa and the South* (Fahamu), s. 7–13.
- Haifang, Liu (2010). China's development cooperation with Africa: historical and cultural perspectives. In: Cheru, Fantu – Obi, Cyril eds., *The rise of China and India in Africa. Challenges, opportunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s. 53–62.
- He, Wenping (2011). When BRIC becomes BRICS: The tightening relations between South Africa and China. *East Asia Forum*. *East Asia Forum*. 3. 3. 2011 (<http://www.eastasiaforum.org/2011/03/03/when-bric-becomes-brics-the-tightening-relations-between-south-africa-and-china/>, 28. 2. 2014).

Cheru, Fantu – Obi, Cyril (2010). Introduction – Africa in the twenty-first century: strategic and development challenges. In: Cheru, Fantu – Obi, Cyril eds., *The rise of China and India in Africa. Challenges, opportunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s. 1–9.

Cheru, Fantu – Obi, Cyril (2011). India-Africa Relations in 21st Century – Analysis. *Eurasia Review*. 19. 9. 2011 (<http://www.eurasiareview.com/19092011-india-africa-relations-in-the-21st-century-analysis/>, 19. 3. 2014).

India-Africa Forum Summit (2008). *Dehli Declaration* (<http://www.africa-union.org/root/au/Conferences/2008/april/India-Africa/India-Africa.html#>, 3. 3. 2013).

Irfan, Hakeem (2013). Murder sparks India-Nigeria diplomatic storm. *Aljazeera*. 10. 11. 2013 (<http://www.aljazeera.com/indepth/2013/11/murder-sparks-india-nigeria-diplomatic-storm-201311109531844644.html>, 7. 3. 2014).

Kiala, Carine – Ngwenya, Nomfundo (2011). Angola's Strategic Co-operation with BRIC countries. *SAIIA Occasional Paper (85)*.

Lidarev, Ivan (2012). History's Hostage: China, India and the War of 1962. *The Diplomat*. 21. 8. 2012 (<http://thediplomat.com/2012/08/historys-hostage-china-india-and-the-war-of-1962/>, 5. 3. 2014).

Mawdsley, Emma – McCann, Gerard eds. (2011). *India in Africa: Changing Geographies of Power* (Pambazuka Press).

Michálek, Tomáš (2011). Zahraničná politika Číny v Afrike. In: Füsrt, Rudolf a kol., *Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století?* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů), s. 69–89.

Mthembu-Salter, Gregory (2009). China's Engagement with the Nigerian Oil Sector. *SAIIA Policy Briefing 11* (<http://www.saiia.org.za/policy-briefings/chinas-engagement-with-the-nigerian-oil-sector>, 9. 12. 2013).

Naidu, Sanusha (2010). India's African relations: in the shadow of China? In: Cheru, Fantu – Obi, Cyril eds., *The rise of China and India in Africa. Challenges, opportunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s. 34–49.

Ramachandran, Sudha (2007). India pushes people power in Africa. *Asia Times*. 13. 7. 2007 (http://www.atimes.com/atimes/South_Asia/IG13Df03.html, 20. 3. 2014).

Ramo, C. Joshua (2004). *The Beijing Consensus* (London: The Foreign Policy Centre).

Shaw, M. Timothy (2010). China, India and (South) Africa: what international relations in the second decade of the twenty-first century? In: : Cheru, Fantu – Obi, Cyril eds., *The rise of China and India in Africa. Challenges, opportunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s. 13–20.

Sidiropoulos, Elizabeth (2011). India and South Africa as Partners for Development in Africa? *Chatham House* (https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/bp0311_sidiropoulos.pdf, 12. 3. 2014).

Taylor, Ian (2006). *China and Africa. Engagement and compromise* (London, New York: Routledge).

Taylor, Ian (2012). India's rise in Africa. *International Affairs* 88, s. 779–798.

Tull, M. Denis (2006). China's Engagement in Africa: Scope, Significance and Consequences. *The Journal of Modern African Studies* 3 (44), s. 459–479.

Van Dijk, P. Meine ed. (2009). *The New Presence of China in Africa* (Amsterdam University Press).

Vasudevan, Parvathi (2010). The Changing Nature of Nigeria-India Relations. *Chatham House* (<http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/1210vasudevan.pdf>, 9. 3. 2014).

Vieira, A. Marco – Alden, Chris (2011). India, Brazil, and South Africa (IBSA): South-South Cooperation and the Paradox of Regional Leadership. *Global Governance* (17), s. 507–528.

Vines, Alex – Campos, Indira (2010). China and India in Angola. In: Cheru, Fantu – Obi, Cyril eds., *The rise of China and India in Africa. Challenges, opportunities and critical interventions* (London, New York: Zed Books), s. 193–207.

Wasserman, Herman (nedatováno). China in South Africa: Media responses to a developing relationship. *Academia* (https://www.academia.edu/1809007/China_in_South_Africa_Media_responses_to_a_developing_relationship, 28. 2. 2014).

Weizhong, Xu (2008). Sino-African relations: new transformations and challenges. In: Guerrero, Dorothy-Grace – Manji, Firoze eds., *China's New Role in Africa and the South* (Fahamu), s. 67–77.

Xiuli, Xu (2013). Why Are „They“ So Interested In „Us“? Distance, myths and imagination between China and West. *Institute of Development Studies*. 14. 10. 2013 (<http://www.globalisationanddevelopment.com/2013/10/why-are-they-so-interested-in-us.html>, 11. 2. 2014).

Záhořík, Jan (2010). *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Prameny:

African Union. *Conferences. India-Africa Summit* (<http://www.africa-union.org/root/au/Conferences/2008/april/India-Africa/India-Africa.html>, 8. 3. 2014).

All Africa (2013). *Angola: Indian Ambassador Identifies New Areas to Invest in Kwanza Sul*. 11. 9. 2013 (<http://allafrica.com/stories/201309120667.html>, 11. 3. 2014).

CIA. The World Factbook. *Nigeria* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>, 25. 2. 2014).

Daily Independent (nedatováno). *Simeon Obodo, Nigerian Killed in India, buried in his hometown* (<http://dailyindependentnig.com/2013/12/simeon-obodo-nigerian-killed-india-buried-hometown/>, 11. 3. 2014).

Department of Commerce. Government of India. *Angola's Top 10 Products of Exports to India* (http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20exports%20to%20india_Angola.html, 7. 3. 2014).

Department of Commerce. Government of India. *Angola's Top 10 Products of Imports from India* (http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20imports%20from%20india_Angola.html, 7. 3. 2014).

Department of Commerce. Government of India. *List of Indian Embassies, High Commissions and Consulates in Africa* (http://focusafrica.gov.in/Indian_Embassies.html, 6. 3. 2014).

Department of Commerce. Government of India. *Nigeria's Top 10 Products of Exports to India* (http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20exports%20to%20india_Nigeria.html, 8. 3. 2014).

Department of Commerce. Government of India. *Nigeria's Top 10 Products of Import from India* (http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20imports%20from%20india_Nigeria.html, 8. 3. 2014).

Department of Commerce. Government of India. *South Africa's Top 10 Products of Export to India* (http://focusafrica.gov.in/Top%2010%20products%20of%20exports%20to%20india_South%20Africa.html, 7. 3. 2014).

Department of Commerce. Government of India. *Top 5 Countries Exporting to South Africa* (http://focusafrica.gov.in/South%20Africa_international_trade.html, 7. 3. 2014).

Department of Foreign Affairs. Republic of South Africa. *China (People's Republic of)* (<http://www.dfa.gov.za/foreign/bilateral/china.html>, 28. 2. 2014).

Embassy of the PRC in the Republic of South Africa. *China-South African Relations on Fast Track* (<http://www.chinese-embassy.org.za/eng/zngx/gk/t942572.htm>, 26. 2. 2014).

Forum on China-Africa Cooperation. *FOCAC Archives* (<http://www.focac.org/eng/>, 3. 3. 2014).

Forum on China-Africa Cooperation (2009). *Nigeria*. 30. 9. 2009 (<http://www.focac.org/eng/ltada/ltjj/ms2009/t617162.htm>, 25. 2. 2014).

China Daily (2006). *Sino-Nigerian Relations*. 17. 4. 2006 (http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-04/17/content_569613.htm, 25. 2. 2014).

China Daily (2007). *China-South Africa bilateral relations*. 26. 1. 2007 (http://www.chinadaily.com.cn/china/2007-01/26/content_793507.htm, 28. 2. 2014).

China.Org. *Major Foreign Affairs Institutions and Organizations* (<http://www.china.org.cn/english/features/Brief/192893.htm>, 13. 2. 2014).

China.Org. *Relations with South Africa* (<http://www.china.org.cn/english/features/wenjiabaoafrica/171412.htm>, 28. 2. 2014).

Chinese Government's Official Web Portal (2006). *Government issues African Policy Paper*. 12. 1. 2006 (http://www.gov.cn/misc/2006-01/12/content_156509.htm, 27. 1. 2014).

Macauhub (2014). *Angola to pay special attention to China, India and Japan in 2014*. 22. 1. 2014 (<http://www.macauhub.com.mo/en/2014/01/22/angola-to-pay-special-attention-to-china-india-and-japan-in-2014/>, 11. 3. 2014).

Ministry of Commerce of the PRC. *Local Commissions* (<http://english.mofcom.gov.cn/localcommission.shtml>, 12. 2. 2014).

Ministry of Commerce of the PRC (2011). *2010 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment*. 16. 9. 2011 (<http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/foreigninvestment/201109/20110907742320.shtml>, 25. 2. 2014).

Ministry of External Affairs Government of India. *About ITEC* (<http://itec.mea.gov.in/?1320?000>, 3. 3. 2014).

Ministry of External Affairs. Government of India. *India contribution to UN Peacekeeping Missions* (<http://www.mea.gov.in/photofeatures.htm?842/Indias+contribution+to+UN+Peacekeeping+Missions>, 24. 3. 2014).

Ministry of External Affairs. Government of India. *Indian Mission Abroad* (<http://www.mea.gov.in/indian-missions-abroad.htm>, 24. 3. 2014).

Ministry of External Affairs. Government of India. *India-Angola Relations* (http://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India-Angola_Relations.pdf, 7. 3. 2014).

Ministry of External Affairs. Government of India. *India-Nigerian Relations* (<http://mea.gov.in/Images/pdf/Nigeria-January-2012.pdf>, 7. 3. 2014).

Ministry of External Affairs. Government of India. *India-South Africa Relations* (http://mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India-SouthAfrica_Relations.pdf, 12. 3. 2014).

Ministry of External Affairs. Government of India. *Pan-African e-Network Project (PAENP)* (http://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Pan_African_e_docx_for_xp.pdf, 9. 3. 2014).

Ministry of External Affairs. Government of India (2004). *Pansheel* (<http://mea.hindi.nic.in/hindixpsite/celdemo/pansheel.pdf>, 12. 2. 2014).

Ministry of Foreign Affairs of Nigeria. *Asia Pacific* (<http://www.foreignaffairs.gov.ng/index.php/region/asia-pacific>, 25. 2. 2014).

Ministry of Foreign Affairs of the PRC. *Diplomatic list* (<http://www.fmprc.gov.cn/eng/ziliao/wjgmc/default.shtml>, 24. 3. 2014).

Ministry of Foreign Affairs of the PRC. *Foreign affairs office of provinces, autonomous regions and municipalities* (<http://ipc.fmprc.gov.cn/eng/wgjzzhznx/ydlj/t541155.htm>, 12. 2. 2014).

Ministry of Foreign Affairs of the PRC (2000). *China's Initiation of the Five Principles of Peaceful Coexistence*. 17. 11. 2000 (<http://www.fmprc.gov.cn/eng/ziliao/3602/3604/t18053.htm>, 12. 2. 2014).

Ministry of Foreign Affairs. Republic of China. *Diplomatic Allies* (<http://www.mofa.gov.tw/EnOfficial/Regions/AlliesIndex/?opno=f8505044-f8dd-4fc9-b5b5-0da9d549c979>, 11. 2. 2014).

Nigerian-Indian Chamber of Commerce and Industry (<http://www.nichambers.com/index.php>, 11. 3. 2014).

One India News (2013). *One India News. Goa Incident sparks diplomatic row between India & Nigeria*. 6. 11. 2013 (<http://news.oneindia.in/india/goa-incident-sparks-diplomatic-row-between-india-nigeria-1336545.html>, 7. 3. 2014).

South Africa.info (2013). *SA, China to grow Africa business flows*. 7. 8. 2013 (<http://www.southafrica.info/africa/nedbank-070813.htm#.UzruUVf6KRN>, 28. 2. 2014).

The Hindu (2010). *India to invest \$350 m in Nigerian oil blocks*. 27. 1. 2010 (<http://www.thehindu.com/business/article95184.ece>, 7. 3. 2014).

5. RESUMÉ

This bachelor thesis explores the topic of Africa in the foreign policies of China and India. The presence of various competing powers on the African continent that seek to strengthen their influence constitutes one of the currently reflected themes in the context of the said policies. China has been involved in Africa for quite a long time, unlike India that of which cooperation with the African continent began to unfold as late as in the 21st century. The aim of the thesis is thus to analyse China's and India's foreign policies toward Africa. One of the goals of this thesis is the comparison of the two aforementioned foreign policies. This bachelor thesis uses analytical as well as comparative methods in order to grasp mutual similarities and highlight substantial differences.

The thesis is divided into three parts. The first part deals with the development of Sino-African relations and China's foreign policy toward Africa. Correspondingly, the second part discusses the development of Indo-African relations and India's foreign policy toward Africa. Both parts are complemented by three case studies about Nigeria, Angola and the Republic of South Africa. The case studies illustrate the foreign policies of China and India, and also serve us to better comprehend this multifaceted topic. The final section compares contrasts and analyses China's and India's African foreign policies. In doing so, the final section of this thesis strives to address the extent to which both foreign policies resemble or differ.